

გენდერული ძალადობა
სექსუალური ძალადობის მიმართ
და მართლმსაჯულების
ხელმისაწვდომობის
ბარიერები:

საერთაშორისო სტანდარტები და
საქართველოს გამოცდილება

გენდერული
ძალადობა
სექსმუშაკების
მიმართ და
მართლმსაჯულების
ხელმისაწვდომობის
ბარიერები:

საერთაშორისო
სტანდარტები და
საქართველოს
გამოცდილება

შინაარსი

შესავალი	4
ტერმინთა განმარტება	5
I. სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობა, დისკრიმინაცია და სამართლებრივი რეგულირების მოდელები საერთაშორისო სტანდარტების ანალიზი	6
ა. სექსსამუშაოს სამართლებრივი რეგულირების მოდელები	7
ბ. სტიგმა, ინტერსექციური დისკრიმინაცია და სტრუქტურული უთანასწორობა სექსმუშაკი ქალების მიმართ	8
გ. გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის მოსაზრებები პროსტიტუციის შესახებ	10
დ. სექსსამუშაოში ჩართვის განმაპირობებელი ფაქტორები და თანხმობა სექსსამუშაოზე - Amnesty International-ის ანალიზი	13
ე. სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობის ფორმები და კონტექსტი	14
ვ. სახელმწიფოს ვალდებულება პატივი სცეს, დაიცვას და უზრუნველყოს სექსმუშაკთა უფლებები	15
II. სექსსამუშაო და საქართველოში არსებული მდგომარეობა	17
ა. სექსსამუშაო და მასთან დაკავშირებული დანაშაულები საქართველოს კანონმდებლობაში	18
ბ. სექსმუშაკთა ძალადობისგან დაცვის სამართლებრივი საშუალებები სტამბოლის კონვენციისა და საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით	20
1. ქალთა მიმართ ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები - სტამბოლის კონვენცია	20
2. ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები საქართველოს კანონმდებლობაში	21
გ. პროსტიტუციის თაობაზე ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ანალიზი	22
1. პროსტიტუციის გამოვლენის სტატისტიკა	22
2. პროსტიტუციისთვის ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრებასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ხარვეზები	23
3. პროსტიტუციის თაობაზე სასამართლოს დადგენილებათა ანალიზი	25
III. სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა - ფოკუს ჯგუფების ანალიზი	29
დასკვნა და რეკომენდაციები	33

შესავალი

გენდერული ძალადობა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ბარიერები ადამიანის უფლებათა განსაკუთრებით გავრცელებული და, უმეტესწილად, უხილავი პრობლემებია სექსმუშაკ ქალთა თემში. მსოფლიოს მასშტაბით ქალები, განსაკუთრებით მარგინალიზებული ჯგუფების წარმომადგენლები, განიცდიან მყარად დამკვიდრებულ სტრუქტურულ უთანასწორობასა და ინტერსექციურ დისკრიმინაციას. დისკრიმინაციისა და უთანასწორობის სხვადასხვა ფორმა გავლენას ახდენს ქალის გადანყვეტილებაზე, ჩაებას ან დარჩეს სექსსამუშაოში. ქალები, რომლებიც განიცდიან დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის, რასის ან ეთნიკურობის გამო, ასევე მიგრანტი ქალები, განსაკუთრებით მონყვლადნი არიან სექსსამუშაოში ჩართვის მიმართ.

ვინაიდან პროსტიტუცია, საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ადმინისტრაციული სამართალდარღვევაა, ხოლო მასთან დაკავშირებული რიგი ქმედებები სისხლის სამართლის დანაშაული, ძალადობის შემთხვევაში სექსმუშაკებს სამართალდამცავი ორგანოებისთვის მიმართვა დამატებითი ბარიერებისა და რისკების წინაშე აყენებს, ხოლო თუ გამოვლინდება მათი სტატუსი (სექსსამუშაო), შესაძლოა, მათ ან მათთან დაკავშირებულ პირებს, დაეკისროთ ადმინისტრაციული ან სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა და სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების საფრთხის წინაშე აღმოჩნდნენ. შედეგად, სექსმუშაკები განსაკუთრებით მონყვლადნი არიან სხვადასხვა სახის ძალადობრივი დანაშაულების მიმართ (ჩადენილი სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლების ან კერძო პირების მიერ).

კვლევის მიზანია გააანალიზოს სექსმუშაკთა მიმართ გენდერული ძალადობის ხასიათი, ძალადობისგან დაცვის სამართლებრივი საშუალებები და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ბარიერები. სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობისა და ინტერსექციური დისკრიმინაციის ანალიზისას კვლევა ეყრდნობა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტებს და ანალიზებს საქართველოს კანონმდებლობასა და არსებულ სასამართლო პრაქტიკას. კვლევა ასევე მიმოიხილავს საქართველოს ხუთ ქალაქში (თბილისი, ბათუმი, ქუთაისი, ზუგდიდი, თელავი) 2016 წელს სექსმუშაკ ქალებთან ჩატარებული ფოკუსჯგუფების შედეგებს მათ მიმართ ძალადობაზე, დისკრიმინაციასა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე. კვლევა მოიცავს რეკომენდაციებს საკანონმდებლო, პოლიტიკისა და პრაქტიკის დონეზე სექსმუშაკ ქალთა ძალადობისგან დაცვისა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის გაზრდასთან მიმართებით.

კვლევა არ მიმოიხილავს სექსსამუშაოს ლეგალიზებისა თუ კრიმინალიზების მოდელებს და მათ გავლენას სექსმუშაკთა ადამიანის უფლებების დაცვის უზრუნველყოფაზე.

ტერმინთა განმარტება

ვინაიდან ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს საყოველთაოდ შეთანხმებული ტერმინები სექსსამუშაოსთან და მასთან დაკავშირებულ ქმედებებთან მიმართებით, კვლევა ეყრდნობა Amnesty International-ის მიერ გამოყენებულ ტერმინებს.¹ თუმცა, აღნიშნული არ უნდა განიმარტოს ისე, თითქოს კვლევა ავტომატურად იზიარებს Amnesty International-ის პოზიციას პროსტიტუციის თაობაზე.

სექსსამუშაო - სექსუალური მომსახურება (მათ შორის სქესობრივი აქტი) სრულწლოვან პირებს შორის, მათი თანხმობის პირობებში, ანაზღაურების გარკვეული ფორმით, მყიდველისა და გამყიდველის მიერ განსაზღვრული პირობების შესაბამისად.

სექსსამუშაო ეწოდება მხოლოდ იმ ქმედებას, რომელზეც მასში მონაწილე სრულწლოვანი პირები აცხადებენ თანხმობას. როდესაც არ არსებობს მხარეთა თანხმობა სხვადასხვა მიზეზების, მათ შორის ძალადობის, ძალადობის მუქარის, მოტყუების, თაღლითობის, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების გამო ან როდესაც ქმედება ხორციელდება ბავშვის მონაწილეობით, ეს წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა დარღვევასა და სისხლის სამართლის დანაშაულს.

სექსმუშაკი - სრულწლოვანი (18 წლის ასაკს მიღწეული) პირი, როგორც ქალი, ისე მამაკაცი, რომელიც თანახმაა სექსუალური სერვისების მიწოდებაზე და ამაში იღებს ანაზღაურებას. ანაზღაურება შეიძლება გამოიხატებოდეს სხვადასხვა ფორმითა და პირობებით და იყოს რეგულარული ან არარეგულარული. ეს ტერმინი არ გამოიყენება ბავშვებთან მიმართებით.

კრიმინალიზება - სექსსამუშაოს განხორციელება სრულწლოვან პირებს შორის და მათი თანხმობის საფუძველზე არის სისხლის სამართლის დანაშაული.

პენალიზება - სექსსამუშაოს განხორციელება არ არის სისხლის სამართლის დანაშაული. მიუხედავად ამისა, სექსსამუშაოს არეგულირებს ისეთი კანონები ან პოლიტიკა, რომელსაც აქვს კრიმინალიზების მსგავსი ეფექტი.

განმარტებიდან გამომდინარე, როდესაც სექსსამუშაო არის ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა, იგი არის პენალიზებული.

---

1 იხ. Amnesty International Policy on State Obligation to Respect, Protect and Fulfil the Human Rights of Sex Workers (Amnesty International Policy), 26.05.2016: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/4062/2016/en/>

I.

**სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობა,
დისკრიმინაცია და სამართლებრივი
რეგულირების მოდელები
საერთაშორისო სტანდარტების ანალიზი**

ა. სექსუალური სამართლებრივი რეგულირების მოდელები

საერთაშორისო გამოცდილების თანახმად, არსებობს სექსუალური კრიმინალიზების, პენალიზებისა და ლეგალიზების/რეგულირების მოდელები.

სექსუალური კრიმინალიზების შემდეგი მოდელები გამოიყოფა:²

1. სრულწლოვანი პირის მიერ სხვა სრულწლოვანი პირისთვის სექსუალური მომსახურების გაწევა არის სისხლის სამართლის დანაშაული. სისხლის სამართლის წესით ისჯება პირი, რომელიც ყიდის სექსუალურ მომსახურებას (სექსმუშაკი);
2. სრულწლოვანი პირის მიერ სხვა სრულწლოვანი პირისთვის სექსუალური მომსახურების გაწევა არის სისხლის სამართლის დანაშაული. სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრება სექსუალური მომსახურების მყიდველს (კლიენტს).
3. სისხლის სამართლის წესით ისჯება სექსუალური ორგანიზება სრულწლოვან პირებს შორის. დასჯადი ქმედებები ასევე მოიცავს პროსტიტუციის რეკლამას, პროსტიტუციისთვის ფართის გადაცემას და სხვ. შესაბამისად, სექსუალური ორგანიზებისთვის პასუხისმგებლობა ეკისრებათ სექსმუშაკებს და ასევე სხვა პირებს, რომლებიც მათ ორგანიზებაში ეხმარება.

კრიმინალიზებისგან განსხვავებით, სექსუალური კრიმინალიზება მოიცავს ისეთი კანონმდებლობის ან პოლიტიკის არსებობას, რომელთაც აქვს კრიმინალიზების მსგავსი ეფექტი - მიზნად ისახავს სექსუალური კონტროლს, მათ დასჯასა და მათი ავტონომიის ხელყოფას სექსუალური მომსახურების ჩართულობის გამო.³ აღნიშნული ზომები მოიცავს ჯარიმებს, „რეაბილიტაციის“ მიზნით დაკავებას, დეპორტაციას, ბავშვზე მეურვეობის ჩამორთმევას, სოციალური დახმარების მოხსნას.⁴

Amnesty International-ის კვლევაცხადყოფს, რომ სექსუალური კრიმინალიზაცია და პენალიზაცია მნიშვნელოვან უარყოფით გავლენას ახდენს სექსუალური ადამიანის უფლებების დაცვაზე.⁵ როდესაც სექსუალური დასჯადია, შემდეგი უფლებების დაცვის ექმნება საფრთხე: სიცოცხლის, თავისუფლების, ავტონომიისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება; თანასწორობის უფლება და დისკრიმინაციისგან დაცვა; წამების, არაადამიანური და ღირსების შემლახველი მოპყრობის აკრძალვა; პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება; უფლება ჯანმრთელობის უმაღლეს შესაძლო სტანდარტზე; ინფორმაციის და განათლების მიღების უფლება; გამოხატვის თავისუფლება; სათანადო საცხოვრებლის უფლება; შრომის სამართლიანი პირობების უფლება; ოჯახური ცხოვრების უფლება; სამართლებრივი დაცვის საშუალებების ხელმისაწვდომობის უფლება.⁶

სექსუალური კრიმინალიზება არღვევს სექსუალური უფლებას, მიიღონ ჯანმრთელობის დაცვის სერვისები, განსაკუთრებით სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების, აივ ინფექციის პრევენციისა და მკურნალობის, ასევე სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისები.⁷ იმის მიუხედავად, რომ ჯანმრთელობის დაცვის უფლება ექვემდებარება პროგრესულ (თანდათანობით) რეალიზებას, გაეროს ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების

2 Amnesty International Policy, p. 4

3 იხ. CEDAW, Concluding Observations: Russian Federation, UN Doc. CEDAW/C/RUS/CO/8, 2015, paras. 25-26

4 Amnesty International Policy, p. 4

5 Amnesty International Policy, p. 10

6 Explanatory Note on Amnesty International's Policy on State Obligation to Respect, Protect and Fulfill the Human Rights of Sex Workers, Pp. 28-36: file:///C:/Users/Administrator/Downloads/POL3040632016ENGLISH.PDF

7 Amnesty International Policy, p. 10.

კომიტეტის თანახმად, სახელმწიფოს აქვს მყისიერი ვალდებულება „გააუქმოს ან აღმოფხვრას კანონები, პოლიტიკა და პრაქტიკა, რომლებიც ახდენს კრიმინალიზებას, ხელს უშლის ან შეუძლებელს ხდის პირის ან პირთა ჯგუფის ხელმისაწვდომობას სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის დაცვის ობიექტებზე, სერვისებზე, საქონელსა და ინფორმაციაზე.“⁸ კომიტეტის მიხედვით, სახელმწიფოებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ სექსმუშაკების ხელმისაწვდომობას სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.⁹

Amnesty International მიუთითებს, რომ სექსსამუშაოს კრიმინალიზება და პენალიზება სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლებისთვის ქმნის გარემოს, რომელშიც მათ ეძლევათ შესაძლებლობა, სექსმუშაკთა მიმართ ჩაიდინონ ძალადობა, შევიწროება, გამოძალვა და სხვ., ხოლო ამ ქმედებებისთვის დაუსჯელნი დარჩნენ.

აქედან გამომდინარე, ამგვარი სამართლებრივი ჩარჩო იწვევს სექსმუშაკთათვის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის მნიშვნელოვან უგულვებელყოფას და კანონის წინაშე თანასწორობის უფლების დარღვევას.¹⁰ ზემოაღნიშნული გარემოებები ასევე ზრდის სექსმუშაკების ექსპლოატაციის რისკს.¹¹

Amnesty International ასევე მიიჩნევს, რომ სექსსამუშაოს კრიმინალიზება არღვევს ქალის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას, რადგან მას ერთმევა ავტონომია დამოუკიდებლად მიიღოს გადაწყვეტილებები მისი სხეულის შესახებ.¹² სექსსამუშაოს კრიმინალიზებისა და პენალიზების ბომები განსაკუთრებით უარყოფით გავლენას ახდენს ქალთა უფლებრივ მდგომარეობაზე, ვინაიდან სიღარიბეში მცხოვრები მსოფლიოს მოსახლეობის უმეტესობა არის ქალი და მათ ნაკლებად მიუწვდებათ ხელი განათლებაზე, სამუშაო ადგილებსა და ეკონომიკურ რესურსებზე და ხშირად ეკისრებათ ოჯახზე ზრუნვის არაპროპორციული ტვირთი.¹³

ბ. სტიგმა, ინტერსექციური დისკრიმინაცია და სტრუქტურული უთანასწორობა სექსმუშაკი ქალების მიმართ

ქალები, განსაკუთრებით კი მონყვლადი ჯგუფების წარმომადგენლები, განიცდიან ღრმად დამკვიდრებულ გენდერულ დისკრიმინაციასა და სტრუქტურულ უთანასწორობას. მამაკაცებთან შედარებით, უფრო მეტი ქალი ცხოვრობს სიღარიბეში და მსოფლიოს მასშტაბით სექსმუშაკთა უდიდესი ნაწილი ქალია.¹⁴ გენდერული უთანასწორობა საზოგადოების სტრუქტურაში გამოიხატება და ის ყველა დონეზე ახდენს გავლენას რესურსებისა და ძალაუფლების განაწილებაზე. სტიგმა და სექსინდუსტრიაში ჩართული ქალების მიმართ არსებული სტერეოტიპები მათ განსაკუთრებით მონყვლადს ხდის ძალადობის მიმართ.¹⁵

8 CESCR, General Comment 22, UN Doc. E/C.12/GC/22, 2016, para. 49(a).

9 CESCR, General Comment 22 (UN Doc. E/C.12/GC/22), 2016, para. 32.

10 Amnesty International Policy, p. 10.

11 NSWP, Sex Work and the Law: Understanding Legal Frameworks and the Struggle for Sex Work Law Reform, 2014.

12 ICCPR, Article 17(1)(2); ICRPD, Article 22(1); *K.L. v. Peru*; UN Doc. CCPR/C/85/D/1153/2003, paras. 6.4-6.5; CEDAW, General Recommendation 24.

13 UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extreme poverty and human rights, UN Doc. A/66/265 (2011), para. 11.

14 J. Vandepitte, R. Lierla, G. Dallabetta, F. Crabbé, M. Alary, A. Buvé, 'Estimates of the number of female sex workers in different regions of the world', *Journal of Sexually Transmitted Infections*, 82, 2006

15 The UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, A Commentary, Ed. Marsha A. Freeman, Christine Chinkin and Beate Rudolf, Oxford University Press, 2012. p. 182

სექსსამუშაო მიეკუთვნება საქმიანობას, რომელთან დაკავშირებითაც განსაკუთრებით მაღალია სტიგმა, ცრურწმენები და დისკრიმინაცია როგორც კერძო პირების, ისე სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა მხრიდან.¹⁶ სექსმუშაკები ხშირად ექვემდებარებიან სხვადასხვა სახის სანქციას და მათ რიყავენ საზოგადოებიდან იმის გამო, რომ ისინი არ აკმაყოფილებენ სოციალურ, სექსუალურ და გენდერულ ნორმებს. სექსსამუშაოს კრიმინალიზება ან პენალიზება ხელს უწყობს სექსმუშაკთა სტიგმატიზებას მთელი ცხოვრების მანძილზე. საზოგადოება მათ აღიქვამს ამორალურ, უპასუხისმგებლო და კანონდამრღვევ ადამიანებად, რომლებიც თავიანთი საქმიანობის გამო იმსახურებენ დასჯას, განსჯას და ძალადობასაც კი.¹⁷

სექსმუშაკებზე ძალადობას და მათთვის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ბარიერებს იწვევს არა მხოლოდ პროსტიტუციის კანონით აკრძალვა, არამედ სტრუქტურული უთანასწორობა და ინტერსექციური დისკრიმინაცია,¹⁸ რასაც სექსმუშაკები განიცდიან მათი სქესისა და სექსსამუშაოში ჩართულობის გამო. აღნიშნულ ფაქტორებს შესაძლოა ემატებოდეს სექსმუშაკის სექსუალური ორიენტაცია, გენდერული იდენტობა, ჯანმრთელობის მდგომარეობა (გადამდები დაავადები) და სხვ.¹⁹

სტიგმა საზოგადოების მხრიდან და სექსსამუშაოს კანონით აკრძალვა ხშირად აიძულებს სექსმუშაკებს იმუშაონ ფარულად, საფრთხის შემცველ გარემოში და ნაკლებად მიუწვდებოდეთ ხელი რესურსებსა და სამართლებრივი დაცვის მექანიზმებზე.²⁰

სექსმუშაკთა მარგინალიზება ზრდის მათ მიმართ ძალადობის რისკებს, ხოლო ძალადობის გამო დამნაშავეები ხშირად დაუსჯელნი რჩებიან.²¹

სამხრეთ აფრიკის საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმეზე *Jordan and Others v. The State* (2002), მოსამართლეების - საჩისისა და ო'რეგანის განსხვავებული აზრის თანახმად, პროსტიტუციის ამკრძალავი კანონმდებლობა, რომელიც სამართალდამრღვევად სექსმუშაკს მიიჩნევს, აძლიერებს გენდერულ სტერეოტიპებს და არ არის შესაბამისობაში გენდერული თანასწორობის პრინციპთან. სექსმუშაკი აღიქმება საზოგადოებისგან გარიყულ, „დაცემულ“ ქალად, რომელსაც უბედურება მოაქვს საკუთარი თავისა და სხვა ადამიანებისთვის და იწვევს უპატივცემულობას. მეორე მხრივ, მამაკაცი - კლიენტი აღიქმება, როგორც ვაცი, „რომელიც შეაცდინეს ან რომელიც აკეთებს იმას, რასაც ვაცები ზოგადად აკეთებენ“ და აქედან გამომდინარე, „მისი საქციელი არ არის მორალურად გასაკიცხი“. აღნიშნული სტიგმა განასხვავებს ქალსა და მამაკაცს და ადგენს „განსხვავებულ სტანდარტებს ქალისა და მამაკაცის სექსუალობის მიმართ.“²²

სისგენდერ სექსმუშაკებთან შედარებით, ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი ან ტრანსგენდერი სექსმუშაკები, რომლებიც არ მისდევნენ გენდერულ და სექსუალურ ნორმებს, ინტერსექციური

16 იხ. Amnesty International, “What I’m doing is not a crime”: The human cost of criminalizing sex work in the City of Buenos Aires, Argentina (AMR 13/4042/2016); The human cost of ‘crushing’ the market: Criminalization of sex work in Norway, (EUR/36/4034/2016); Harmfully Isolated: Criminalizing sex work in Hong Kong (ASA 17/4032/2016); Outlawed and abused: Criminalizing sex work in Papua New Guinea (ASA 34/4030/2016).

17 Amnesty International Policy, p. 9

18 დისკრიმინაცია, რომელიც ხდება რამდენიმე დაცული ნიშნის ურთიერთგადაკვეთის შედეგად, როდესაც აღნიშნული ნიშნები, ცალკე აღებული, არ ქმნის დისკრიმინაციის შემადგენლობას.

19 Amnesty International Policy, p. 11

20 Amnesty International Policy, p. 6

21 Amnesty International Policy, p. 6-7

22 *Jordan and Others v. the State*, 2 October 2002, Constitutional Court of South Africa CCT 31/01 (dissenting opinion, Sachs, J and O’Regan) paras 6 and 87.

დისკრიმინაციისა და მარგინალიზების განსაკუთრებული საფრთხის წინაშე დგანან. იმის მიუხედავად, რომ სექსმუშაკთა უმეტესობა სისგენდერი²³ ქალია, ტრანსგენდერთა შორის პროპორციულად უფრო მეტი ადამიანია სექსმუშაკი, ვიდრე სისგენდერთა შორის.²⁴ ზემოაღნიშნული ფაქტები გამოხატავს ტრანსგენდერი ადამიანების მარგინალიზებულ სტატუსს საზოგადოებაში და მათთვის რესურსებისა და სამართლებრივი დაცვის საშუალებების ნაკლებ ხელმისაწვდომობას, რაც, სხვა ფაქტორებთან ერთად, განპირობებულია სტიგმითა და დისკრიმინაციის სხვადასხვა ფორმით.²⁵ შესაბამისად, სექსსამუშაოში უმეტესწილად ერთვებიან იმ ჯგუფების წარმომადგენელი ქალები, რომლებიც უთანასწორობასა და დისკრიმინაციას განიცდიან რამდენიმე ნიშნით.²⁶

მიუხედავად იმისა, რომ ცალკეულ სექსმუშაკთა გამოცდილება განსხვავდება, მათი უმეტესობა არის ქალი (სისგენდერი ან ტრანსგენდერი) მარგინალიზებული და ნაკლები რესურსების მქონე თემებიდან. ეს ხელს უწყობს მათ მიმართ ინტერსექციურ დისკრიმინაციას, საზოგადოების არატოლერანტულ დამოკიდებულებას, სტერეოტიპების ჩამოყალიბებასა და რეპრესიულ კანონმდებლობას. სტიგმა, ხშირ შემთხვევაში, ეხება და აზიანებს სექსმუშაკთა შვილებსაც.²⁷

გ. გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის მოსაზრებები პროსტიტუციის შესახებ

გაეროს ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კონვენციის (CEDAW) მე-6 მუხლის თანახმად, სახელმწიფოები ვალდებული არიან მიიღონ ზომები ტრეფიკინგისა და ქალთა პროსტიტუციის ექსპლუატაციის აღმოსაფხვრელად.²⁸ შესაბამისად, კონვენცია მოითხოვს პროსტიტუციის იმგვარ ფორმებთან ბრძოლას, რომლებიც ექსპლუატაციის მიზნით გამოიყენება. სხვა შემთხვევაში პროსტიტუციას კონვენცია არ კრძალავს. ტრეფიკინგის ოქმის თანახმად, პროსტიტუციის სამართლებრივი რეგულირება არის თითოეული სახელმწიფოს დისკრეცია.²⁹

გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი (CEDAW) ტერმინს „სექსმუშაკი“ არ იყენებს. CEDAW მათ მოიხსენიებს, როგორც „პროსტიტუციაში ჩართულ ქალებს“ და განიხილავს პროსტიტუციას ქალთა მიმართ ძალადობასა და ტრეფიკინგთან კავშირში.

CEDAW-ს თანახმად, ქალთა მიმართ დისკრიმინაცია ურთიერთგადაჭაჭვულია იმ ფაქტორებთან, რომლებიც ქალების ცხოვრებაზე ახდენს გავლენას. ეს ფაქტორები მოიცავს რასას, რელიგიას, სოციალურ, ოჯახურ, ჯანმრთელობის მდგომარეობას, პროსტიტუციაში ჩართულობას და სხვ.³⁰

23 პირი, რომლის სქესი და გენდერული იდენტობა თანმხვედრია.

24 See V. L. Hounsfeld, et al., 'Transgender people attending Sydney sexual health services over a 16 year period', *Sex Health*, 4, 2007; J. Grant, L. Mottet, J. Tanis, J. Harrison, J. Herman and M. Keisling, *Injustice at every turn: A report of the National Transgender Discrimination Survey*, National Center for Transgender Equality and National Gay and Lesbian Task Force, 2011.

25 Human Rights Council, 'Discrimination and violence against individuals based on their sexual orientation and gender identity: Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights', 2015, UN Doc. A/HRC/29/23; Human Rights Watch, 'Sex workers at risk: Condoms as evidence of prostitution in four US cities', 2012.

26 Amnesty International Policy, p. 5

27 Amnesty International Policy, p. 9

28 გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენცია, მუხლი N6.

29 Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, art 3; Interpretive notes on the Trafficking Protocol (2000) UN Doc A/55/383/ Add. Para 64.

30 CEDAW General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (GR N35), para.12, (GR N19) available at: <http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/>

ქალთა გარკვეული ჯგუფების, მათ შორის პროსტიტუციაში ჩართული ქალების, მიმართ მომეტებულად გამოიყენება კანონმდებლობით დადგენილი სანქციები (კრიმინალიზება)³¹ და პროსტიტუციის აკრძალვა აბრკოლებს მათ ხელმისაწვდომობას მართლმსაჯულებაზე.³²

ზემოაღნიშნულ მუხლთან მიმართებით CEDAW-ს კომიტეტი მე-19 ზოგად რეკომენდაციაში განმარტავს, რომ ბევრ ქალს, მათ შორის არასრულწლოვნებსაც, პროსტიტუციას სიღარიბე და უმუშევრობა აიძულებს. ეს ქალები ძალადობის მიმართ განსაკუთრებით მონყვლადნი არიან, რადგან მათი ქმედება ეწინააღმდეგება კანონს და შესაბამისად, ახდენს მათ მარგინალიზებას. სექსმუშაკებს კანონი თანასწორად უნდა იცავდეს გაუპატიურებისა და ძალადობის სხვა ფორმებისგან.³³

ომები, შეიარაღებული კონფლიქტები და ოკუპაცია ხელს უწყობს პროსტიტუციის ზრდას. ამ დროს ტრეფიკინგისა და სექსუალური ძალადობისგან ქალების დასაცავად საგანგებო ზომების გამოყენებაა საჭირო³⁴. კომიტეტის მე-19 ზოგადი რეკომენდაცია ასევე ითვალისწინებს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სისხლის სამართლებრივი და სხვა სახის პრევენციული და სარეაბილიტაციო ზომები პროსტიტუციაში ჩართული ქალების დასაცავად და CEDAW-ს წარუდგინონ ანგარიშები ამ ზომათა ეფექტურობის თაობაზე.³⁵ კომიტეტს მიაჩნია, რომ პროსტიტუციაში ჩართულ ქალებს სპეციალური საჭიროებები აქვთ ჯანმრთელობის დაცვასთან დაკავშირებით, რომელთაც სახელმწიფოებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ.³⁶

CEDAW-ს ქალთა მიმართ გენდერული ძალადობის შესახებ N35 ზოგადი რეკომენდაციის თანახმად, რომელიც ავსებს მე-19 ზოგად რეკომენდაციას, სახელმწიფომ უნდა გააუქმოს ყველა საკანონმდებლო ნორმა, რომელიც ხელს უშლის პროსტიტუციაში ჩართული ქალების დაცვას ძალადობისგან ან რომელიც ამგვარი ძალადობის განხორციელების შესაძლებლობას ქმნის.³⁷ ამასთანავე, უნდა გაუქმდეს კანონის ისეთი ნორმები, რომლებიც ხელს უშლის ქალებს ძალადობის შესახებ განაცხადონ სამართალდამცავ ორგანოებში.³⁸

კომიტეტს არ აქვს ერთგვაროვანი პოზიცია პროსტიტუციის რეგულირების მოდელების თაობაზე. კომიტეტი ერთის მხრივ აღნიშნავს, რომ სექსმომსახურების ყიდვის კრიმინალიზება ხელს შეუწყობს პროსტიტუციის დაფარული ფორმების არსებობას და გაზრდის ტრეფიკინგის საფრთხეს,³⁹ მეორე მხრივ, კონვენციის მე-6 მუხლის ფარგლებში კომიტეტი პროსტიტუციას ექსპლუატაციასთან ერთად განიხილავს და აღნიშნავს, რომ პროსტიტუციის დეკრიმინალიზებამ შესაძლოა უარყოფითი გავლენა მოახდინოს მიგრანტ ქალებზე.⁴⁰

კომიტეტი მოითხოვს იმის შეფასებას, თუ რა გავლენას ახდენს პროსტიტუციის კანონმდებლობის ესა თუ ის მოდელი სექსმუშაკთა უფლებების დაცვაზე. მაგ., კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სექსმუშაკთა

CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf
 31 Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General recommendation on women's access to justice, 23 July 2015, para. 49, available at: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_33_7767_E.pdf
 32 იხ. ზემოთ, para. 9.
 33 GR N19, para. 15.
 34 GR N19, para. 16.
 35 GR N19, para. 24 (h).
 36 General Recommendation No. 24, 20th session, 1999, para. 6. Available at: <http://www.refworld.org/docid/453882a73.html>
 37 GR N35, para. 31a.
 38 GR N35, para. N31c.
 39 CO Sweden, A/56/38, 25th session (2001) paras 354-5; CO Norway, CEDAW/C/NOR?CO/7 (2007), para. 20.
 40 CO Netherlands, A/56/38, 25th Session (2001), para 210. CO New Zealand, A/58/38, 29th session (2003), para. 414.

რეაბილიტაციის პროგრამებმა შესაძლოა სექსმუშაკთა სტიგმატიზება მოახდინოს. კომიტეტი ასევე მიუთითებს, რომ როდესაც პროსტიტუცია ადმინისტრაციულ დაკავებას ითვალისწინებს, ეს ქმნის სექსმუშაკთა პროცედურული უფლებების დარღვევის საფრთხეს.⁴¹

კომიტეტი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ პროსტიტუციის ამკრძალავი კანონმდებლობა არ უნდა სჭიდეს სექსმუშაკს და მიმართული უნდა იყოს იმ პირების მიმართ, რომლებიც ქალთა სექსუალური ექსპლუატაციისგან იღებენ სარგებელს. კომიტეტი შეშფოთებას გამოხატავს იმის გამო, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში პროსტიტუციისთვის ისჯება სექსმუშაკი და არა კლიენტი, პროსტიტუციის ორგანიზატორი ან მე-3 პირი, რომელიც სარგებელს იღებს პროსტიტუციისგან.⁴² მაგ., კომიტეტი მოუწოდებს რუსეთის ფედერაციას, ამოიღოს პროსტიტუცია ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსიდან და შექმნას სამეთვალყურეო მექანიზმი, რომელიც განახორციელებს პროსტიტუციაში ჩაბმულ ქალთა მიმართ პოლიციის მხრიდან ძალადობის მონიტორინგს.⁴³

კომიტეტი უარყოფითად აფასებს ზოგიერთ ქვეყანაში პროსტიტუციის მაღალ მაჩვენებლს და პროსტიტუციაში თვით „განათლებული“ ქალების ჩართულობას.⁴⁴ კომიტეტი მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მიიღონ ზომები პროსტიტუციაზე მოთხოვნის შესამცირებლად;⁴⁵ შეიმუშაონ პროგრამები ქალების პროსტიტუციაში ჩართვისგან თავიდან ასაცილებლად⁴⁶ და მიაწოდონ კომიტეტს ინფორმაცია პროსტიტუციის გამომწვევი მიზეზებისა და მასშტაბის შესახებ.⁴⁷

კომიტეტი ასევე მოუწოდებს სახელმწიფოებს მხარდაჭერა აღმოუჩინონ ქალებს, რომელთაც სურთ პროსტიტუციის შეწყვეტა და უზრუნველყონ მათთვის შესაბამისი ტრენინგები თავის რჩენის ალტერნატიული საშუალებების მოსაძებნად და მიიღონ ზომები სექსმუშაკთა რეაბილიტაციისა და საზოგადოებაში რეინტეგრაციისათვის.⁴⁸

პროსტიტუციის მოთხოვნის შესამცირებლად კომიტეტს ასევე მიაჩნია, რომ სახელმწიფოებმა უნდა აღმოფხვრან პროსტიტუციის გამომწვევი ძირეული მიზეზები და შეცვალონ საზოგადოების მიერ ქალების აღქმა სექსობიექტებად.⁴⁹ სახელმწიფოებმა საზოგადოების დამოკიდებულებების შესაცვლელად ინფორმაცია უნდა გაავრცელონ ტრეფიკინგის, ძალადობის, პროსტიტუციისა და სტერეოტიპების შესახებ როგორც მას-მედიის, ისე კონფერენციებისა და სემინარების მეშვეობით.⁵⁰

შესაბამისად, CEDAW-ს კომიტეტი სექსსამუშაოს განიხილავს ქალთა მიმართ ძალადობის კონტექსტში და მოუწოდებს სახელმწიფოებს აღმოფხვრან ბარიერები, რომლებიც ხელს უშლის სექსმუშაკების მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობას და მიიღონ ზომები, სისხლისსამართ-

41 CO China, CEDAW/C/CHN/CO/6 (2006) para. 19; CO Vietnam, CEDAW/C/VNM/CO/6 (2007). para. 18.

42 CO Guyana, A/56/38, 25th Session (2001), para. 180; CO Mauritius, CEDAW/C/THA/CO/5 (2006) para. 20; CO China, CEDAW/C/CHN/CO/6 (2006) para. 19.

43 CEDAW, Concluding Observations: Russian Federation, UN Doc. CEDAW/C/RUS/CO/8, 2015, paras. 25-26
44 CO Egypt, CEDAW/C/EGY/CO/7 (2010), para. 25; CO Malawi, CEDAW/C/MWI/CO/5 (2006) para. 23.

45 CO Latvia, A/59/38, 31st Session (2004) para.60. CO Spain, A/59/38, 31st Session (2004) para 337; CO Syrian Arab Republic, CEDAW/C/SYR/CO/1 (2007) para. 2; CO Japan, CEDAW/C/JPN/CO/6 (2009), para. 40; CO Libya, CEDAW/C/LBY/CO/5 (2009) para. 28.

46 CO Australia, CEDAW/C/AUS/CO/5 (2006) para. 21; CO Denmark, CEDAW/C/DEN/CO/6 (2006) para 25; CO Luxemburg, CEDAW/C/LUX/CO/5 (2008) para. 30.

47 CO Venezuela, CEDAW/C/VEN/CO/6 (2006) para. 28; CO Luxemburg, CEDAW/C/LUX/CO/5 (2008) para 29.

48 CO The Netherlands, A/56/38, 25th Session (2001) para 210; CO Angola, A/59/38, 31st Session (2004) para 157; CO Egypt, CEDAW/C/EGY/CO/7 (2010), para 26.

49 ob. CO Finland, A/56/38, 24th Session (2001) para 304; CO Switzerland, A/58/38, 28th Session (2003) para 123.

50 CO Hungary, A/57/38, Exceptional Session (2002), para. 308.

ლებრივი ზომების ჩათვლით, სექსმუშაკთა ძალადობისგან დასაცავად. ვინაიდან კომიტეტს მიაჩნია, რომ სექსსამუშაოს კანონით დასჯა ხელს უშლის სექსმუშაკების ძალადობისგან დაცვასა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობას, სახელმწიფომ უნდა გააუქმოს სანქციები პროსტიტუციაში ჩართული ქალების მიმართ.

დ. სექსსამუშაოში ჩართვის განმაპირობებელი ფაქტორები და თანხმობა სექსსამუშაოზე - Amnesty International-ის ანალიზი

სექსმუშაკები ჰეტეროგენული ჯგუფია - ქალები სექსსამუშაოში ერთვებიან სხვადასხვა მიზეზის გამო და აქვთ სხვადასხვა სახის გამოცდილება ამ პროცესში.⁵¹ ზოგიერთი სექსმუშაკი აღნიშნულ საქმიანობაში ერთვება ნების თავისუფალი გამოვლენის საფუძველზე და, სხვა სამუშაო შესაძლებლობებთან შედარებით, უფრო მაღალი ანაზღაურების მიღების მიზნით. მიუხედავად ამისა, უამრავი სექსმუშაკი იწყებს პროსტიტუციას უკიდურესი ეკონომიური მდგომარეობის გამო და ყოველდღიური მინიმალური საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით.⁵²

Amnesty International მიიჩნევს, რომ სექსმუშაკის თანხმობა პროსტიტუციაზე არის ის მნიშვნელოვანი კომპონენტი, რომელიც სექსსამუშაოს განასხვავებს ტრეფიკინგის, სექსუალური ექსპლუატაციის, სექსუალური ძალადობისა და გენდერული ძალადობისგან. თანხმობის ერთმნიშვნელოვანი განმარტება ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს. Amnesty International სექსსამუშაოსთან მიმართებით თანხმობას შემდეგნაირად განმარტავს: „ნებაყოფლობითი და დროში განგრძობადი შეთანხმება სექსუალურ აქტივობაში მონაწილეობაზე.“

ვინაიდან სექსუალურ აქტივობაზე თანხმობა არ ნიშნავს თანხმობას ძალადობაზე, სექსმუშაკს, ისევე როგორც ნებისმიერ სხვა პირს, უფლება აქვს გამოიხმოს თანხმობა ან შეცვალოს თანხმობის პირობები და აღნიშნული გადაწყვეტილების მხედველობაში მიღების ვალდებულება აქვს ყველა პირს (მაგ. კლიენტებს, მესამე პირებს, სამართალდამცავ ორგანოებს, მოსამართლეს).⁵³

როდესაც სექსობრივი აქტი ხდება ნებაყოფლობითი და განგრძობადი თანხმობის გარეშე, როცა პირმა გამოიხმო თანხმობა ან შეცვალა თანხმობის პირობები, ქმედება წარმოადგენს არა სექსუალურ მომსახურებას, არამედ გაუპატიურებას. იმის გასაანალიზებლად, გამოხატა თუ არა პირმა თანხმობა, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სექსმუშაკთა ინდივიდუალურ გარემოებებს და იმ კონტექსტს, რომელშიც ისინი მოქმედებენ.⁵⁴

სამართალდამცავი ორგანოების და სახელმწიფო სტრუქტურების სხვა წარმომადგენლები, სექსმუშაკების მიმართ დამკვიდრებული დამოკიდებულებებისა და სტერეოტიპების ზეგავლენის შედეგად, უმეტესწილად მოქმედებენ იმ პრეზუმფციით, რომ სექსმუშაკი ყოველთვის თანახმაა სექსობრივ კონტაქტზე (ვინაიდან სექსმუშაკები რეგულარულად ეწევიან სექსუალურ მომსახურებას) და უგულებელყოფენ მათ მიმართ სექსუალური ძალადობის შესაძლებლობას. ამგვარი

51 R. Weitzer, 'The Mythology of Prostitution: Advocacy Research and Public Policy', *Sexuality Research and Social Policy*, 7, 2010, p.15-29; R. Weitzer, 'Sociology of Sex Work', *Annual Review of Sociology*, 35, 2009, p. 213-234.

52 Amnesty International Policy, p. 8

53 Amnesty International Policy, p. 15

54 იხ. ზემოთ.

მიდგომა არის სექსმუშაკთა ადამიანის უფლებების, მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობისა და კანონის წინაშე თანასწორობის უფლების დარღვევა.⁵⁵

Amnesty International აღიარებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ სექსსამუშაოში ჩართვაზე გავლენა შეიძლება მოახდინოს სიღარიბემ ან სხვა ფორმის მარგინალიზებამ, ეს გარემოებები არ უნდა იყოს განმსაზღვრელი იმის დასადგენად, არის თუ არა სექსმუშაკის ნების გამოვლენა/თანხმობა ვალიდური. Amnesty International-ს მიაჩნია, რომ რთულ მდგომარეობაში ყოფნა არ ართმევს ადამიანს შესაძლებლობას, მიიღოს გადაწყვეტილება მისი ცხოვრების შესახებ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც პირი ექვემდებარება მუქარას, ძალადობას ან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას.⁵⁶

მიუხედავად ზემოხსენებულის, Amnesty International-ს ასევე მიაჩნია, რომ როდესაც პირი ცხოვრობს სიღარიბეში, არის იძულებით გადაადგილებული ან იმყოფება შეიარაღებული კონფლიქტის რეგიონში, მისი ექსპლოატაციის რისკი იზრდება. სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას ყველა პირი ექსპლოატაციისა და ექსპლოატაციის რისკის შემცველი პირობებისგან. ამასთანავე, სახელმწიფომ უნდა აღიაროს და პატივი სცეს პირის ავტონომიას და სრულწლოვანი ადამიანის გადაწყვეტილებას საკუთარი ნებით ჩაერთოს სექსსამუშაოში; სახელმწიფომ უნდა გადაჭრას ექსპლოატაციის საფრთხე სექსმუშაკთა არჩევნისა და საკუთარ მდგომარეობაზე კონტროლის შესაძლებლობის გაზრდის მეშვეობით.⁵⁷

ე. სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობის ფორმები და კონტექსტი

სექსმუშაკები მსოფლიოს მასშტაბით განიცდიან ძალადობისა და ადამიანის უფლებათა სხვადასხვა დარღვევებს. ძალადობა, ხშირ შემთხვევაში, განპირობებულია სექსმუშაკთა მიმართ სტიგმათა და დისკრიმინაციით, რასაც კიდევ უფრო ამწვავებს სექსსამუშაოს კრიმინალიზება/პენალიზება. სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობა ხშირ შემთხვევაში წარმოადგენს გენდერულ ძალადობას, რომელზედაც გავლენას ახდენს დისკრიმინაციის სხვა ფორმები.⁵⁸

დამრღვევთა შორის არიან როგორც სამართალდამცავი ორგანოებისა და სხვა სახელმწიფო ორგანოთა წარმომადგენლები, ასევე კერძო პირები - კლიენტები, სექსსამუშაოში ჩართული მესამე პირები, სამედიცინო მომსახურების გამწვავნი და სხვ. თუ სახელმწიფო დარღვევების აღმოფხვრას ცდილობს სექსსამუშაოს კრიმინალიზების/პენალიზების გზით, ეს, Amnesty International-ის მოსაზრებით, ძალაუფლებას ართმევს სექსმუშაკებს, აღვივებს სტიგმას, დისკრიმინაციას, სოციალურ უთანასწორობას და ხელს უწყობს სექსმუშაკთა მიერ დანაშაულების ჩამდენთა დაუსჯელობას.⁵⁹

სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობის ფაქტები ხშირად გამოვლენის გარეშე რჩება და მათზე მართლმსაჯულება არ ხორციელდება, რადგან ძალადობის გაცხადებამ სექსმუშაკები შესაძლოა დამატებითი საფრთხის წინაშე დააყენოს. სამართალდამცავი ორგანოები უმეტესწილად ემსახურებიან კანონის აღსრულებას სექსმუშაკთა წინააღმდეგ (მათ დასასჯელად) და არა სექსმუშაკთა

55 იხ. ზემოთ

56 იხ. ზემოთ

57 Explanatory Note on Amnesty International's Policy, Pp. 26-28

58 Amnesty International Policy, p. 12

59 Amnesty International Policy, p. 9

დაცვას ძალადობისა და სხვა დანაშაულებისგან. შედეგად, სამართლდამცავი ორგანოების მიერ სექსმუშაკთა უსაფრთხოება დაუცველი, ხოლო დანაშაულის ჩამდენები, მათ შორის თვით სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლები, დაუსჯელნი რჩებიან.⁶⁰

როდესაც სექსსამუშაო ექვემდებარება სისხლისსამართლებრივი ან ადმინისტრაციული წესით დასჯას, ეს, Amnesty International-ის აზრით, ავტომატურად ნიშნავს, რომ სექსმუშაკი ვერ მიმართავს დახმარებისთვის პოლიციას მის მიმართ განხორციელებული დარღვევის შემთხვევაში. ბევრი სექსმუშაკისთვის პოლიციისთვის მიმართვა ნიშნავს მის მიერ ჩადენილი სამართალდარღვევის გამოვლენას, რაც დამატებით რისკის ქვეშ აყენებს მის უსაფრთხოებასა და საქმიანობას.⁶¹ როდესაც სექსსამუშაო არ არის კრიმინალიზებული/პენალიზებული, სექსმუშაკებს აქვთ მეტი შესაძლებლობა ითანამშრომლონ სამართალდამცავ ორგანოებთან და მოახდინონ ძალადობის, მათ შორის ტრეფიკინგის შემთხვევების, იდენტიფიცირება.⁶²

როდესაც ისჯება სექსუალური მომსახურების მყიდველი (კლიენტი) და არა გამყიდველი (სექსმუშაკი) ან როდესაც სექსსამუშაოსთან დაკავშირებული ქმედებები (როგორცაა პროსტიტუციისთვის ფართის გადაცემა) დასჯადია, სექსმუშაკებს მაინც უხდებათ საფრთხის შემცველ გარემოში მუშაობა.⁶³ როდესაც სექსუალური მომსახურების ყიდვა არის დასჯადი, სექსმუშაკსა და კლიენტს შორის გარიგების დადება არის სისხლის სამართლის დანაშაული. მიუხედავად იმისა, რომ სექსუალური მომსახურების მყიდველის დასჯის მიზანია ბრალის გადატანა სექსმუშაკიდან კლიენტზე, პრაქტიკაში, Amnesty International-ის თანახმად, ზემოაღნიშნული გარემოებები მაინც სექსმუშაკს აყენებს რისკის ქვეშ. ასეთ შემთხვევაში სექსმუშაკებს უწევთ კლიენტების მომსახურება ფარულად და ნაკლებად უსაფრთხო გარემოში, რაც საბოლოო ჯამში სექსმუშაკების დაცულობაზე აისახება უარყოფითად. მაგ., სექსმუშაკებს უწევთ მომსახურების განწევა კლიენტების მიერ განსაზღვრულ ადგილას.⁶⁴

3. სახელმწიფოს ვალდებულება პატივი სცეს, დაიცვას და უზრუნველყოს სექსმუშაკთა უფლებები

ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, სახელმწიფო ვალდებულია პატივი სცეს, დაიცვას და უზრუნველყოს სექსმუშაკთა უფლებები. სახელმწიფომ უნდა მიიღოს ზომები, რათა უზრუნველყოს ქალებისთვის სოციალური გარანტიები⁶⁵ და აღმოფხვრას ინტერსექციური დისკრიმინაცია და სტრუქტურული უთანასწორობა, რათა პროსტიტუცია არ იყოს ქალებისთვის თავის გადარჩენის ერთადერთი საშუალება. შესაბამისად, სახელმწიფომ პროსტიტუციასთან საბრძოლველად არ უნდა აირჩიოს მხოლოდ პროსტიტუციის კანონის მიხედვით აკრძალვის გზა, მან უნდა შექმნას შესაბამისი პირობები ქალებისათვის, რათა პროსტიტუცია არ იყოს მათთვის ერთადერთი საშუალება მძიმე ეკონომიური მდგომარეობისგან თავის დასაღწევად.⁶⁶

60 C.M. Lowndes et al., 'Injection Drug Use, Commercial Sex Work, and the HIV/STI Epidemic in the Russian Federation', *Sexually Transmitted Diseases*, 2003; Barriers to safer sex practices among women street sex workers in Cape Town', *Culture, Health and Sexuality*, 2003, pp. 465-81.

61 Amnesty International Policy, p.12

62 See, e.g., *Innovative approaches to combat trafficking of women in sex trade by Durbar Mahila Samanwaya Committee (Kolkata)*, Durbar Mahila Samanwaya Committee, available at www.sexworkeurope.org/sites/default/files/resource-pdfs/dmsc_innovative_approaches_trafficking.pdf; *10 reasons to decriminalize sex work: A reference brief*, Open Society Foundations, p. 6, available at: www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/decriminalize-sex-work-20120713.pdf; *UNAIDS guidance note on HIV and sex work*, 2012.

63 See *Canada (Attorney General) v Bedford*, 2013 SCC 72 [2013] 3 S.C.R. 1101.

64 I. U. Bjørndah, *Dangerous Liaisons: A report on the violence women in prostitution in Oslo are exposed to*, Oslo, 2012.

65 საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ, მუხლი N9.

66 Amnesty International Policy, p. 8

სახელმწიფოს ვალდებულება აღმოფხვრას დისკრიმინაცია და უზრუნველყოს არსებითი თანასწორობა, მოიცავს კულტურული და საზოგადოებრივი დამოკიდებულებების შეცვლას, რომლებიც საფუძვლად უდევს დისკრიმინაციას. სახელმწიფოებმა უნდა „შეცვალონ მამაკაცთა და ქალთა ქცევის სოციალური და კულტურული მოდელები ცრურწმენათა აღმოფხვრისა და ყველა იმ ჩვეულებისა და პრაქტიკის გაუქმების მიღწევის მიზნით, რომლებიც ერთ-ერთი სქესის არასრულფასოვნებისა ან უპირატესობის ანდა მამაკაცებისა და ქალების როლის სტერეოტიპულობის იდეას ეფუძნება.“⁶⁷

სექსმუშაკთა მიმართ სტიგმისა და დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად სახელმწიფომ უნდა მიიღოს მყისიერი ღონისძიებები: ცვლილებები შეიტანოს კანონმდებლობაში, რომელიც სექსმუშაკებს უქმნის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ბარიერებს; შეცვალოს სექსმუშაკთა მიმართ პოლიტიკა და პრაქტიკა, რომელიც ახალისებს მათზე ძალადობას; შემოიღოს დროებითი სპეციალური ღონისძიებები არსებითი თანასწორობის მისაღწევად; განახორციელოს საგანმანათლებლო და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების კამპანიები სექსმუშაკთა ადამიანის უფლებებისა და თანასწორობის საკითხებზე.⁶⁸

ყველა ღონისძიება, რომელსაც სახელმწიფო გაატარებს სექსმუშაკთა დასაცავად ძალადობისგან, მიზნად უნდა ისახავდეს მათ გაძლიერებას და დამატებითი რისკის ქვეშ არ უნდა აყენებდეს მათ უსაფრთხოებას.⁶⁹ სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს სექსმუშაკთა თემის მონაწილეობა იმ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში, რომლებიც მათ უფლებებს ეხება.⁷⁰

67 გაეროს ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კონვენცია, მუხლი N5.1

68 იხ. Amnesty International Policy, p. 7

69 იხ. ზემოთ

70 იხ. Amnesty International Policy, p.2.

II.

სექსსამუშაო და საქართველოში
არსებული მდგომარეობა

ა. საქართველო და მასთან დაკავშირებული დანაშაულები საქართველოს კანონმდებლობაში

საქართველოს კანონმდებლობა არ იცნობს ტერმინებს „სექსსამუშაო“ და „სექსმუშაკი.“ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსსა (სასკ) და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში (სსკ) გამოიყენება ტერმინი „პროსტიტუცია“, რომელიც თავისი შინაარსით სექსსამუშაოს გამოხატავს. ადამიანის უფლებათა თანამედროვე ლიტერატურა, გარდა გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტისა (რომელიც იყენებს ტერმინს „პროსტიტუცია“), ძირითადად იყენებს ტერმინს „სექსმუშაკი“.

საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, სექსსამუშაო/პროსტიტუცია არ არის სისხლის სამართლის დანაშაული. იგი ასევე არ მოიაზრება შრომის ფორმად და მასზე არ ვრცელდება საქართველოს შრომის კოდექსის მოქმედება. სექსსამუშაო არის ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა; იგი ექვემდებარება ადმინისტრაციულ სანქციას და მიეკუთვნება საზოგადოებრივი წესრიგის ხელმყოფ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევებს.⁷¹ ამასთანავე, პროსტიტუციასთან დაკავშირებული რიგი სხვა მოქმედებები სისხლის სამართლის დანაშაულებია (იხ. ქვემოთ).

სასკ-ის N1723 მუხლის თანახმად, პროსტიტუცია გამოიწვევს გაფრთხილებას ან დაჯარიმებას შრომის ანაზღაურების ნახევარ მინიმალურ ოდენობამდე. პროსტიტუციის ქმედების შემადგენლობას კოდექსი არ განსაზღვრავს. მუხლი საერთოდ არ მოიცავს იმის განმარტებას, თუ რა სახის ქმედებაა პროსტიტუცია.

საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წლის 4 ივნისის ბრძანების თანახმად, მინიმალური ხელფასის ოდენობაა 20 ლარი. მინიმალურ ხელფასთან ჯარიმებისა და სამართალდარღვევებისათვის გათვალისწინებული სხვა გადასახდელებისათვის მინიმალური ხელფასი განისაზღვრება 40 ლარით.⁷² შესაბამისად, რადგან პროსტიტუციის მუხლი ითვალისწინებს გაფრთხილებას ან ჯარიმას შრომის ანაზღაურების ნახევარ მინიმალურ ოდენობამდე, ჯარიმა უნდა განისაზღვროს მაქსიმუმ 20 ლარის ოდენობით.

ზემოხსენებული მუხლის თანახმად (სასკ, მუხლი N172³), თუ პროსტიტუციის ჩადენა ხდება განმეორებით - ადმინისტრაციული სახდელის დადებიდან ერთი წლის განმავლობაში, ეს გამოიწვევს დაჯარიმებას შრომის ანაზღაურების ნახევრიდან ერთ მინიმალურ ოდენობამდე (შესაბამისად, 20-დან 40 ლარამდე).

სექსმუშაკი, რომელიც ახორციელებდა სექსსამუშაოს იმის გამო, რომ იყო ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლი და არის დაზარალებულად ცნობილი აღნიშნულ დანაშაულზე, ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობისგან თავისუფლდება პროსტიტუციისთვის. პასუხისმგებლობისგან გასათავისუფლებლად პირს პროსტიტუცია ჩადენილი უნდა ჰქონდეს ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლის სტატუსის მოპოვებამდე.⁷³

პირის მიერ პროსტიტუციის ნებაყოფლობითი განხორციელება არ არის სისხლის სამართლის წესით დასჯადი - სისხლის სამართლის დანაშაულებია პროსტიტუციაში ჩაბმა და პროსტი-

71 საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, თავი N13.

72 საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულება N 351, მინიმალური ხელფასის ოდენობის შესახებ, 1999 წლის 4 ივნისი, მუხლი N1 და N3.

73 საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, მუხლი N172³, შენიშვნა

ტუციისთვის ადგილის ან საცხოვრებლის გადაცემა, რომელთა მიხედვითაც ისჯება პირი, რომელმაც სხვა პირი ჩააბა პროსტიტუციაში ან ამ ქმედებისთვის გადასცა საცხოვრებელი (თავად სექსმუშაკი არ ისჯება სისხლის სამართლის წესით).

პროსტიტუციაში ჩაბმა, სისხლის სამართლის კოდექსის 253-ე მუხლის თანახმად, განისაზღვრება, როგორც პროსტიტუციაში ჩაბმა ძალადობით, ძალადობის ან ქონების განადგურების მუქარით, შანტაჟით ან მოტყუებით. მისთვის სასჯელად გათვალისწინებულია ჯარიმა ან თავისუფლების აღკვეთა ვადით ორ წლამდე. ქმედება მძიმდება, თუ იგი ჩადენილია ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ან წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის მიმართ ან თუ ხდება არასრულწლოვნის პროსტიტუციაში ჩაბმისგან სარგებლის მიღება და იგი ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან შვიდ წლამდე (სსკ მუხლი 253.2).

არასრულწლოვნის პროსტიტუციაში ჩაბმა ისჯება იმის მიუხედავად, ჩადენილია თუ არა იგი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან მოტყუებით. სისხლის სამართლის კოდექსის 171.3 მუხლის თანახმად, არასრულწლოვნის ჩაბმა პროსტიტუციაში ძალადობის, ძალადობის მუქარის ან მოტყუების გარეშე, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

პროსტიტუციისთვის ადგილის ან საცხოვრებლის გადაცემა (მუხლი N254) ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ოთხ წლამდე.

ქმედება, ჩადენილი სამოქალაქო მოსახლეობაზე ან პირებზე ფართომასშტაბიანი ან სისტემატური თავდასხმის ფარგლებში, გამოხატული პროსტიტუციის იძულებით, რომლებიც სერიოზულ ზიანს აყენებს ადამიანის ფიზიკურ ან/და ფსიქიკურ მდგომარეობას, წარმოადგენს **დანაშაულს ადამიანურობის წინააღმდეგ** (სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი N408).

ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) დანაშაული, რომელიც ჩადენილია ექსპლუატაციის მიზნით, **ექსპლუატაციად**, სხვა ქმედებათა შორის, პირის პროსტიტუციაში ჩაბმასაც მიიჩნევს (სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 143¹ შენიშვნა, 1(დ)).

პროსტიტუციაში ჩაბმა (ჩადენილი მათ შორის არასრულწლოვნის მიმართ) და პროსტიტუციისთვის ადგილის ან საცხოვრებლის გადაცემა, სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად, მიეკუთვნება მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და საზოგადოებრივი ზნეობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს.⁷⁴ პროსტიტუციაში ჩაბმისთვის დანაშაულის ძირითადი ობიექტია საზოგადოებრივი ზნეობა, ხოლო დამატებითი ობიექტი - ადამიანის პირადი ხელშეუხებლობა, პატივი და ღირსება, ჯანმრთელობა, საკუთრება.⁷⁵

ვინაიდან პროსტიტუციაში ჩაბმისთვის, სსკ-ს თანახმად, დაცვის ობიექტი საზოგადოებრივი ზნეობაა, კანონმდებელი ქმედებას არასათანადო სერიოზულობით უდგება. იგი უგულვებელყოფს იძულებითი პროსტიტუციის დამაზიანებელ ეფექტს ადამიანზე, მათ შორის არასრულწლოვანზე, რადგან არ მიიჩნევს პროსტიტუციაში ჩაბმის დანაშაულს ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ (სსკ, თავი XXIII) ან სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულად (სსკ, თავი XXII).

გემოაღნიშნულის საპირისპიროდ, არასრულწლოვნის პროსტიტუციაში ჩაბმა ძალადობის,

74 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, თავი XXXII, დანაშაული მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და საზოგადოებრივი ზნეობის წინააღმდეგ

75 სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი, კერძო ნაწილი, ავტორთა კოლექტივი, გვ. 653.

ძალადობის მუქარის ან მოტყუების გარეშე, კოდექსის თანახმად, ოჯახისა და არასრულწლოვნის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს მიეკუთვნება და კანონმდებელი მას საზოგადოებრივი მორალის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს არ მიაკუთვნებს. ადამიანით ვაჭრობა, მათ შორის ადამიანით ვაჭრობა ჩადენილი პირის პროსტიტუციაში ჩაბმის მიზნით (სსკ, მუხლი 1431 შენიშვნა, 1(დ)), მიეკუთვნება ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულს.

შესაბამისად, პირის (მათ შორის არასრულწლოვნის) პროსტიტუციაში ჩაბმა საკანონმდებლო დონეზე აღიარებული უნდა იყოს, როგორც სათანადო სიმძიმის ქმედება და იგი საზოგადოების მორალურ განზომილებაში არ უნდა განიხილებოდეს. მისი გადატანა უნდა მოხდეს სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამის თავში და უნდა განისაზღვროს, როგორც ადამიანის უფლებების ან სქესობრივი თავისუფლების/ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. თუ დანაშაული არასრულწლოვნის მიმართ არის ჩადენილი (სსკ 253.2), დაცვის ობიექტი უნდა იყოს თვით არასრულწლოვანი და არა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა ან მორალი.

ბ. სექსსამუშაოთა ძალადობისგან დაცვის სამართლებრივი საშუალებები სტამბოლის კონვენციისა და საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით

1. ქალთა მიმართ ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები - სტამბოლის კონვენცია

2017 წელს საქართველოსთვის ძალაში შევიდა ევროპის საბჭოს კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პრევენციის შესახებ (სტამბოლის კონვენცია). კონვენციის თანახმად, „ქალებზე ძალადობა არის ქალებსა და მამაკაცებს შორის ისტორიულად ჩამოყალიბებული არათანასწორი ძალაუფლებრივი ურთიერთობების გამოვლინება, რამაც გამოიწვია კაცების მიერ ქალების დისკრიმინაცია, მათზე დომინირება და ქალების სრული თვითრეალიზაციისთვის ხელის შეშლა. გენდერული ძალადობა არის ქალებზე ძალადობის სტრუქტურული ფორმა და ერთ-ერთი მთავარი სოციალური მექანიზმი, რომელიც ქალებს კაცებთან მიმართებით დაქვემდებარებულ მდგომარეობაში აყენებს“.⁷⁶

ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის ნორმები (მათ შორის ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსა და ინტერ-ამერიკული სასამართლოს პრაქტიკა) ქალზე ძალადობას ქალის დისკრიმინაციის ერთ-ერთ ფორმად მიიჩნევენ.⁷⁷ გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის მე-19 ზოგადი რეკომენდაცია განმარტავს, რომ „გენდერული ძალადობა არის დისკრიმინაციის ფორმა, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს ქალის შესაძლებლობას, ისარგებლოს უფლებებითა და თავისუფლებებით მამაკაცებთან თანასწორობის საფუძველზე“.⁷⁸ სტამბოლის კონვენცია აღიარებს, რომ ქალები ხშირად ხდებიან შემდეგი დანაშაულების მსხვერპლი: ოჯახში ძალადობა, ადევნება, გაუპატიურება, იძულებით ქორწინება, ე.წ. ღირსების სახელით ჩადენილი დანაშაულები, გენიტალიების დასახიჩრება⁷⁹ - ყველა ამ დანაშაულს კონვენცია მიიჩნევს ძალადობის ფორმად, ადამიანის უფლებათა მნიშვნელოვან დარღვევად

76 სტამბოლის კონვენცია, პრეამბულა

77 გაეროს ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი, ზოგადი რეკომენდაცია N19, 1992 წ. აბზაცი N1; იხ. ასევე ევროპის საბჭოს კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პრევენციის შესახებ (სტამბოლის კონვენცია), სტამბოლი, 11.05.2011, მუხლი 3(ა); Opuz v. Turkey, საჩივარი N33401/02, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 09.06.2009, აბზაცი N200

78 გაეროს ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის მე-19 ზოგადი რეკომენდაცია, იხ. ბმულზე: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm>

79 სტამბოლის კონვენცია, პრეამბულა

და მთავარ დაბრკოლებად ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობის მიღწევის გზაზე. კონვენცია ასევე აღიარებს, რომ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლნი შესაძლოა, გახდნენ როგორც ქალები, ისე კაცები, მაგრამ ძალადობის ეს ფორმა ქალებზე არათანაბომიერად აისახება.⁸⁰

გაეროს ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კონვენცია არ ითვალისწინებს ქალთა მიმართ ჩადენილი სისხლის სამართლის დანაშაულების დეფინიციას. მეორე მხრივ, სტამბოლის კონვენცია მოითხოვს, რომ სახელმწიფომ სისხლის სამართლის წესით დასაჯოს ქალთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები, მათ შორის: **ქალთა მიმართ ძალადობა⁸¹, ოჯახში ძალადობა⁸², ფსიქოლოგიური ძალადობა,⁸³ ადევნება,⁸⁴ ფიზიკური ძალადობა⁸⁵**

გენდერული ძალადობა ქალთა მიმართ, სტამბოლის კონვენციის თანახმად, განმარტებულია, როგორც ძალადობა ქალის მიმართ იმ მიზეზით, რომ ის ქალია, რაც არათანაბომიერ გავლენას ახდენს ქალებზე (სტამბოლის კონვენცია, მუხლი N3.გ).

2. ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები საქართველოს კანონმდებლობაში

2017 წლის მაისში სტამბოლის კონვენციის რატიფიცირების შედეგად, ცვლილებები შევიდა საქართველოს კანონმდებლობაში (ამოქმედდა 2017 წლის 1-ლი ივნისიდან), რომელმაც გააფართოვა ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები და სერვისები. ცვლილებების შედეგად ეს მექანიზმები შესაძლოა გამოიყენონ არა მხოლოდ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებმა, არამედ გენდერული ძალადობის ნებისმიერმა მსხვერპლმა ქალმა. შესაბამისად, ისინი უნდა გავრცელდეს იმ პირებზეც, რომლებიც ჩართულნი არიან სექსუალურ ძალადობაში და განიცდიან ძალადობას ოჯახის წევრის, კლიენტის, ყოფილი კლიენტის ან სხვა პირის მიერ. იმის მიუხედავად, რომ გენდერული ძალადობა არაპროპორციულად ეხება სხვადასხვა მონყვლადი ჯგუფის წარმომადგენელ ქალებს, მათ შორის სექსუალური ძალადობისგან, საქართველოს კანონმდებლობა მათთვის ძალადობისგან დაცვის სპეციალურ მექანიზმებს არ ითვალისწინებს.

ოჯახში ძალადობა სისხლის სამართლის დანაშაულია.⁸⁶ კანონმდებლობა ძალადობისგან დასაცავად, ასევე, ადმინისტრაციულ მექანიზმებს (შემაკავებელი და დამცავი ორდერები) ითვალისწინებს. მსხვერპლთათვის ფუნქციონირებს სახელმწიფო თავშესაფრები და კრიზისული ცენტრი.⁸⁷

2015-2017 წლებში, სტამბოლის კონვენციის შესაბამისად, სისხლის სამართლის წესით დასჯადი გახდა შემდეგი ქმედებები: ქორწინების იძულება, ადევნება, ქალის სასქესო ორგანოს დასახიჩრება, იძულებითი სტერილიზაცია. შეიცვალა გაუპატიურების მუხლის ფორმულირება. დანაშაულის ჩადენა ოჯახის წევრის მიმართ და სქესის ნიშნით დისკრიმინაციული მოტივით მიიჩნევა დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოებად.⁸⁸ ქორწინების მინიმალური ასაკი გახდა 18 წელი, ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე.⁸⁹ საქართველოს კონსტიტუციაში ფორმალური თანასწორობის მიდგომა არსებითი თანასწორობით შეიცვალა.⁹⁰

80 სტამბოლის კონვენცია, პრეამბულა
 81 სტამბოლის კონვენცია, მუხლი N3.ა.
 82 სტამბოლის კონვენცია, მუხლი N3.ბ
 83 სტამბოლის კონვენცია, მუხლი N33
 84 სტამბოლის კონვენცია, მუხლი N34.
 85 სტამბოლის კონვენცია, მუხლი N35.
 86 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 1261 და მუხლი 126.
 87 კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ, 2006.
 88 სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლები: 150¹, 151¹, 133², 133¹, 137, 53^{1.1} და 53^{1.2}.
 89 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 1108
 90 საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი N11.3. მუხლი ძალაში შედის მომავალი პრეზიდენტის არჩევის შემდეგ.

მიუხედავად ზემოხსენებული ცვლილებებისა, სექსუალური შევიწროება კვლავ არ არის კანონის თანახმად დასჯადი ქმედება ან დისკრიმინაციის ფორმა. სისხლის სამართლის კოდექსი ცალკე არ გამოყოფს ოჯახის გარეთ ჩადენილ ფსიქოლოგიურ ძალადობასა და ფემიციდს (გენდერის ნიშნით ჩადენილი ქალის მკვლელობა). სექსუალური ძალადობის შესახებ კანონმდებლობა სტამბოლის კონვენციის სტანდარტებს კვლავ არ შეესაბამება.

საქართველოს კანონმდებლობა არ იცნობს სტამბოლის კონვენციით გათვალისწინებულ დანაშაულებს - ქალის მიმართ ძალადობას და გენდერულ ძალადობას/გენდერულ დანაშაულს. იმის მიუხედავად, რომ ცალკეული დანაშაულები ქალის მიმართ იმ მიზეზით ხდება, რომ იგი ქალია ან ეს დანაშაული არაპროპორციულად ეხება ქალებს, სსკ-ის მუხლები ამ დანაშაულებთან მიმართებით გენდერულ სპეციფიკას არ ითვალისწინებს. ამასთანავე, ქალის მიმართ ჩადენილი ძალადობა და ოჯახში ძალადობა, სტამბოლის კონვენციისა და საერთაშორისო ინსტრუმენტების მოთხოვნების საპირისპიროდ, არ განისაზღვრება, როგორც ქალის დისკრიმინაციის ფორმა.

გ. პროსტიტუციის თაობაზე ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ანალიზი

1. პროსტიტუციის გამოვლენის სტატისტიკა

კვლევის ფარგლებში, 2005-2015 წლებსა და 2016 წლის იანვარ-სექტემბერში გამოვლენილ სამართალდარღვევებზე ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172³ მუხლზე (პროსტიტუცია) დაყრდნობით, გაანალიზდა შინაგან საქმეთა სამინისტროში არსებული სტატისტიკური მონაცემები.

სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, სექსმუშაკ ქალთა შორის პროსტიტუციის გამოვლენის მაჩვენებელი შემდეგია:⁹¹

- ✓ 2005-2007 წწ. - 0 შემთხვევა;
- ✓ 2008 წ. - 11 შემთხვევა (1 დაჯარიმება და 1 გაფრთხილება თბილისში; 9 დაჯარიმება იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონში);
- ✓ 2009 წ. - 0 შემთხვევა;
- ✓ 2010 წ. - 3 შემთხვევა (3-ვე პირი გააფრთხილეს სამცხე-ჯავახეთში);
- ✓ 2011 წ. - 0 შემთხვევა;
- ✓ 2012 წ. - 3 შემთხვევა (3-ვე პირი დაჯარიმდა სამცხე-ჯავახეთში);
- ✓ 2013 წ. - 21 შემთხვევა (19 დაჯარიმება იმერეთში, რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში და 1 გაფრთხილება და 1 დაჯარიმება სამცხე-ჯავახეთში);
- ✓ 2014 წ. - 7 შემთხვევა (3 დაჯარიმება და 4 გაფრთხილება იმერეთში, რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში);
- ✓ 2015 წ. - 54 შემთხვევა (41 გაფრთხილება თბილისში და 13 დაჯარიმება სამეგრელოსა და ზემო სვანეთში).
- ✓ 2016 წ. იანვარი-სექტემბერი - 0 შემთხვევა.

ზემოხსენებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, პროსტიტუციის გამოვლენის ყველაზე დიდი რაოდენობა აღინიშნა თბილისში 2015 წელს და შეადგინა 41 შემთხვევა. შემდეგ მოდის იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი, სადაც 2013 წელს 19 შემთხვევა დაფიქსირდა.

91 საქართველოს შინაგან სამინისტროს წერილი N2976011, 29.11.2016.

კვლევის ფარგლებში ასევე მოხდა 2007 წლიდან 2017 წლამდე სასამართლოს დადგენილებების გამოთხოვა თბილისის, ბათუმის, გორის, ზუგდიდის, თელავისა და ქუთაისის საქალაქო/რაიონული სასამართლოებიდან, სასკ-ის 172³ მუხლზე (პროსტიტუცია) დაყრდნობით. მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, მხოლოდ თბილისის საქალაქო სასამართლოს აქვს განხილული პროსტიტუციის თაობაზე ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმე, ხოლო დანარჩენ სასამართლოებს აღნიშნულ მუხლზე საქმე არ ჰქონიათ:

- ✓ **თბილისის** საქალაქო სასამართლომ 2015 წელს განიხილა 38 საქმე 172² მუხლით (პროსტიტუცია), სადაც სამართალდამრღვევი იყო ქალი. 2016 წელს განიხილა 3 ასეთი საქმე. 2010-2014 წლებში, ასევე 2017 წლის მაისის მდგომარეობით, აღნიშნულ სამართალდარღვევაზე სასამართლოს საქმე არ განუხილავს.⁹²
- ✓ **ზუგდიდის** რაიონულ სასამართლოს 2010 წლიდან 2017 წლის ივნისამდე არ განუხილავს 172² მუხლით (პროსტიტუცია) გათვალისწინებული არც ერთი საქმე. 2007 წლიდან 2010 წლის ჩათვლით განხილული საქმეების რაოდენობაზე ზუგდიდის სასამართლო ინფორმაციას არ ფლობს (ინახება სსიპ საერთო სასამართლოების დეპარტამენტში).⁹³
- ✓ **გორის** რაიონულ სასამართლოს 2012 წლიდან 2017 წლის ივნისამდე 172² მუხლით (პროსტიტუცია) გათვალისწინებული არც ერთი საქმე არ განუხილავს. 2010 წლამდე საქმეებზე ინფორმაციას არ ფლობს (ინახება სსიპ საერთო სასამართლოების დეპარტამენტში).⁹⁴
- ✓ **თელავის** რაიონულ სასამართლოს 2007 წლიდან 2017 წლის ივნისამდე 172² მუხლით (პროსტიტუცია) გათვალისწინებული არც ერთი საქმე არ განუხილავს.⁹⁵
- ✓ **ბათუმის** საქალაქო სასამართლოს 2013 წლიდან 2017 წლის ივნისამდე 172² მუხლით (პროსტიტუცია) გათვალისწინებული არც ერთი საქმე არ განუხილავს. 2013 წლამდე საქმეებზე ინფორმაციას არ ფლობს (ინახება სსიპ საერთო სასამართლოების დეპარტამენტში).⁹⁶

2. პროსტიტუციისთვის ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დავისრებასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ხარვეზები

სექსმუშაკებს პროსტიტუციისთვის ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა კანონმდებლობის მთელი რიგი დარღვევებით ეკისრებათ. ეს გამოწვეულია სასკ-ში არსებული ხარვეზებით ერთი მხრივ, პროსტიტუციის დეფინიციის არარსებობის გამო, ხოლო მეორე მხრივ, არ არის განსაზღვრული ორგანო, რომელიც უფლებამოსილია პროსტიტუციისთვის შეადგინოს ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი.

სასკ-ი არ მოიცავს **პროსტიტუციის დეფინიციას** - მუხლი N172³ (პროსტიტუცია) მხოლოდ ადგენს პასუხისმგებლობას პროსტიტუციისთვის და იგი არ განმარტავს, თუ რა სახის ქმედება წარმოადგენს პროსტიტუციას - ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევას. ეს სამართალდამცავ ორგანოებსა და სასამართლოს აძლევს შესაძლებლობას თვითნებურად განმარტონ ადმინისტრაციული წესით დასჯადი ქმედება. მუხლის ფორმულირება შემდეგია:

მუხლი 172³. პროსტიტუცია

პროსტიტუცია, –გამოიწვევს გაფრთხილებას ან დაჯარიმებას შრომის ანაზღაურების ნახევარ მინიმალურ ოდენობამდე.

იგივე ქმედება, ჩადენილი განმეორებით, ადმინისტრაციული სახდელის დადებიდან ერთი წლის

92 თბილისის საქალაქოს სასამართლოს 2017 წლის 22 ივნისის წერილი N3-0486/1977239.

93 ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 26 ივნისის წერილი N449.

94 გორის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 30 ივნისის წერილი Nგ/ფ - 7887.

95 თელავის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 26 ივნისის წერილი N407.

96 ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის 30 ივნისის წერილი, N407 გ/კ.

განმავლობაში, – გამოიწვევს დაჯარიმებას შრომის ანაზღაურების ნახევრიდან ერთ მინიმალურ ოდენობამდე.

შენიშვნა: ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობისაგან თავისუფლდებიან ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლი და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 143 1 ან/და 143 2 მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულზე დაბარალეულად ცნობილი პირი, თუ აღნიშნული ქმედება მათ ჩაიდინეს ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლად ყოფნის გამო ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლის სტატუსის მოპოვებამდე.

სასკ-ში ასევე არ არის განსაზღვრული პირი/ორგანო, რომელიც უფლებამოსილია პროსტიტუციისთვის შეადგინოს ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი. შინაგან საქმეთა ორგანოებს სასკ-ის თანახმად, არ აქვთ პროსტიტუციაზე ოქმის შედგენის უფლებამოსილება. კერძოდ, სასკ-ის კარი N3 განსაზღვრავს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების განსახილველად უფლებამოსილ ორგანოებს. აღნიშნულ ორგანოთა შორის არც ერთი არ ითვალისწინებს 172³ მუხლის (პროსტიტუცია) განხილვას.

ამის მიუხედავად, სასკ-ი განსაზღვრავს იმ ორგანოებს (თანამდებობის პირებს), რომლებსაც აქვთ ადმინისტრაციული დაკავების უფლება (სასკ, მუხლი 246). მუხლის თანახმად, შინაგან საქმეთა ორგანოებს პროსტიტუციის შემთხვევაში შეუძლიათ დამრღვევის ადმინისტრაციული დაკავება. ადმინისტრაციული დაკავება შესაძლებელია კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის აღსაკვეთად, როდესაც ამონურულია ზემოქმედების სხვა ზომები; პიროვნების დასადგენად, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმის შესადგენად, თუ ოქმის შედგენა აუცილებელია, მაგრამ მისი ადგილზე შედგენა შეუძლებელია და სხვ. (სასკ, მუხლი N244).

ზემოხსენებული მუხლიდან გამომდინარე, პოლიციელს შეუძლია დააკავოს სექსმუშაკი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის აღსაკვეთად (როდესაც სხვა საშუალებები ამონურულია) ან ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმის შესადგენად, თუ ოქმის ადგილზე შედგენა შეუძლებელია. შესაბამისად, **თუ ოქმის ადგილზე შედგენა შესაძლებელია და სექსმუშაკის დაკავება არ არის საჭირო ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის აღსაკვეთად, არ არსებობს კანონის ნორმა, რომელიც სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომელს ხდის უფლებამოსილ შეადგინოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი.** ამასთანავე, დაკავების შემთხვევაშიც კი, მიუხედავად იმისა, რომ განსაზღვრულია დაკავებაზე უფლებამოსილი პირი, სამართალდარღვევათა ოქმის შედგენაზე უფლებამოსილი პირი სასკ-ში არ არის დაკონკრეტებული.

ამასთანავე, სასკ-ში არ არის მითითება, რომ შინაგან საქმეთა ორგანოს მიერ შედგენილ სამართალდარღვევის ოქმზე სასამართლო კონტროლის განხორციელების მიზნით, პროსტიტუციაზე საქალაქო/რაიონული სასამართლოები იხილავენ საქმეს. პროსტიტუცია არ შედის სასკ-ში ჩამოთვლილ იმ სამართალდარღვევათა სიაში, რომლებსაც სასამართლო განიხილავს (სასკ, მუხლი N208)⁹⁷, რაც სასკ-ის აღნიშნული დებულებების ხარვეზია.

97 მუხლი N208: რაიონული (საქალაქო) სასამართლო განიხილავს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეებს, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ კოდექსის 42¹ და 42² მუხლებით, 43-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, 43¹–44³, 44⁵, 44⁷–46⁴, 48-ე, 49-ე, 50¹, 51-ე–55⁴, 56-ე, 57-ე–59-ე, 59²–მე-60, 60³–61¹, 63-ე–65-ე, 66-ე–69-ე, 71-ე, 71¹, 72¹–78-ე, 79¹–81-ე, 82¹, 82², 84-ე–86-ე, 87¹–89³, 91², 91³, 94-ე, 95-ე, 99-ე, 100¹, 100², 103¹, 104-ე და 105¹ მუხლებით, 127¹ მუხლის მე-5 ნაწილით, 128¹–128⁵, 143-ე, 144-ე, 144¹⁰, 145-ე, 146¹, 148-ე, 150-ე–151-ე, 152-ე, 152², 152³, 153-ე, 153¹ და 153³–153⁵ მუხლებით, 153⁶ მუხლის მე-2 ნაწილით, 154-ე–154², 155¹–156-ე, 157¹–158¹, 159-ე, 159¹, 159⁴–159¹⁰, 163-ე, 164-ე, 164⁴, 165¹–165³, 166-ე და 167-ე მუხლებით, 171-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, 171¹, 172-ე, 172⁴–172⁶, 173-ე, 173⁴–173⁷, 173⁹, 173¹² და 174¹ მუხლებით, 174¹⁵ მუხლის მე-4 ნაწილით, 175¹, 175², 177⁸, 177⁹, 177¹¹–178-ე, 179¹–179³,

3. პროსტიტუციის თაობაზე სასამართლოს დადგენილებათა ანალიზი

ა. პროსტიტუციის თაობაზე სასამართლო დადგენილებათა ტენდენციები

იმის მიუხედავად, რომ სასკ-ი არ აკონკრეტებს სასამართლოს მიერ სასკ-ის 172³ მუხლის (პროსტიტუცია) საქმეების განხილვის უფლებამოსილებას, თბილისის საქალაქო სასამართლოს აღნიშნულ მუხლზე დაყრდნობით, 2015 წელს განხილული აქვს 38, ხოლო 2016 წელს - სამი საქმე. სასამართლოს უფლებამოსილია ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ნებისმიერი საქმე განიხილოს. აღნიშნული საქმეებიდან, საჯარო ინფორმაციის სახით მიღებულ სასამართლოს ხუთ დადგენილებაში შემდეგი ტენდენციები იკვეთება:

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის შემდგენი ორგანო: ყველა შემთხვევაში ოქმის შემდგენი ორგანოა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ქალაქ თბილისის მთავარი სამმართველოს უბნის ინსპექტორების სამმართველო, რომელმაც ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის მასალები შეიტანა სასამართლოში.

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების თარიღები: 2015 წლის აპრილი (ოთხი დადგენილება), 2015 წლის მაისი (ერთი დადგენილება).

ინფორმაცია ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შესახებ: დადგენილებები აღწერს, რომ პირი თავისი ნებით ეწეოდა პროსტიტუციას ქ. თბილისში არსებულ ბარ-რესტორანში. ინფორმაციას იმის თაობაზე, თუ როგორ დადგინდა პროსტიტუციის ფაქტი, სასამართლოს დადგენილებების ტექსტი არ მოიცავს.

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენის დამადასტურებელი მტკიცებულებები: ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმები და ოქმის შემდგენთა ახსნა-განმარტება, რომლითაც მხარს უჭერენ მათივე შედგენილ ოქმს. ორ დადგენილებაში მტკიცებულების სახით მითითებულია მონმის დაკითხვის ოქმები.⁹⁸ ერთ-ერთ საქმეზე ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის შემდგენი პირი არ გამოცხადდა პროცესზე⁹⁹ (ამის მიუხედავად, პირს მაინც დაეკისრა ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა). ყველა საქმეზე სექსმუშვი ეთანხმება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმს, ხოლო ერთ შემთხვევაში „გულწრფელად მოინანია“ სამართალდარღვევის ჩადენა.¹⁰⁰

პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი და შემამსუბუქებელი გარემოებები: ყველა საქმეში, გარდა ერთისა, პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი გარემოება იყო პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის ფაქტის აღიარება. ერთ შემთხვევაში დადგენილება საერთოდ არ მოიცავს დამამძიმებელ და შემამსუბუქებელ გარემოებებს.¹⁰¹

180-ე და 181-ე მუხლებით, 181¹ მუხლის მე-2 ნაწილით, 182-ე, 183-ე, 187-ე, 187¹, 189-ე, 192-ე, 195-ე, 196³, 196⁶, 197¹, 197² და 199¹ მუხლებით.

98 თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 28 აპრილის დადგენილება. მოსამართლე: ნინო ბუაჩიძე და თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 23 აპრილის დადგენილება, მოსამართლე: ხატია არდაზიშვილი.

99 თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 6 მაისის დადგენილება. მოსამართლე: ნანა დარასელია.

100 თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 28 აპრილის დადგენილება. მოსამართლე: ინგა კვაჭანტირაძე.

101 თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 6 მაისის დადგენილება. მოსამართლე: ნანა დარასელია.

ბ. პროსტიტუციის თაობაზე სასამართლო დადგენილებებში გამოვლენილი ხარვეზები

პროსტიტუციის თაობაზე (სასკ-ი 172³ მუხლი) შესწავლილ სასამართლო დადგენილებებში შემდეგი ხარვეზები ვლინდება: სასამართლოს მიერ საქმის განხილვა არაუფლებამოსილი ორგანოს მიერ სამართალდარღვევების მასალების გადაცემის საფუძველზე (შინაგან საქმეთა ორგანოები) და სასამართლო დადგენილებათა დაუსაბუთებლობა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სასკ-ის თანახმად, შინაგან საქმეთა ორგანოები არ არიან უფლებამოსილი განიხილონ პროსტიტუციის შესახებ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეები და გადასცენ სასამართლოს სამართალდარღვევის მასალები თუ ისინი არ აკავებენ პირს ოქმის შესადგენად.

ადმინისტრაციული სახდელის დადების შესახებ სასამართლო დადგენილებები დასაბუთებული უნდა იყოს და უნდა ემყარებოდეს მტკიცებულებათა ერთობლიობას, რომლებიც უტყუარად დაადასტურებდა პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენის ფაქტს.¹⁰² შესწავლილი დადგენილებებიდან იკვეთება, რომ მათ აკლია დასაბუთება, რადგან არ მოიცავს ჩადენილი ქმედების შემადგენლობის აღწერასა და, შესაბამისად, არ ამყარებს ქმედების ელემენტებს მტკიცებულებებით.

პროსტიტუციის ფაქტის აღწერა: შესწავლილი დადგენილებებიდან არც ერთში არ არის აღწერილი, თუ რაში გამოიხატებოდა ქმედება, რომელიც წარმოადგენს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევას ან თუ როგორ დადგინდა/გამოვლინდა აღნიშნული ფაქტი. ყველა დადგენილება მოიცავს მხოლოდ იმის აღნიშვნას, რომ პირი თავისი ნებით ეწეოდა პროსტიტუციას თბილისში მდებარე ბარ-რესტორანში და არ აღწერს, თუ რა ქმედებაში გამოიხატა ქმედების შემადგენლობა ან როგორ მოხდა სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის მიერ მისი გამოვლენა.

პროსტიტუციის დამადასტურებელი მტკიცებულებები: დადგენილებებში იკვეთება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შესახებ საკმარისი მტკიცებულებების არარსებობის პრობლემა, ვინაიდან ფაქტის დასადგენად სასამართლო მხოლოდ და მხოლოდ ეყრდნობა სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის (უბნის ინსპექტორის) მიერ შედგენილ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმს და მისივე ახსნა-განმარტებას, რომლითაც მხარს უჭერს ამ ოქმს. ორ შემთხვევაში სასამართლოს მტკიცებულებებად ასევე აქვს მითითებული მოწმეთა ასხსნა-განმარტება, თუმცა დადგენილებები არავითარ ინფორმაციას არ შეიცავს იმაზე, თუ რა სახის ფაქტებს ადასტურებენ მოწმეები და ვინ არიან ისინი.

დასკვნა:

შესწავლილმა სასამართლო დადგენილებებმა პროსტიტუციის ფაქტზე ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრების თაობაზე გამოავლინა სექსმუშაკების მიმართ პროცედურული დარღვევები პასუხისმგებლობის დაკისრების პროცესში: სამართალდარღვევის ოქმს გამოსცემს და სასამართლოში აგზავნის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ორგანო, რომელიც სასკ-ის თანახმად არ არის

102 თბილისის საქალაქო სასამართლომ 2015 წლის 05 ნოემბრის დადგენილებით (საქმე #4/6426-15), საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლზე დაყრდნობით განმარტა: „ ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ. [...] აღნიშნული სტანდარტი უნდა გავრცელდეს ადმინისტრაციულ პასუხისმგებებაში მიცემული პირის მიმართაც და პირის სამართალდამრღვევად ცნობისა და მისთვის ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრების დროს სახეზე უნდა იყოს მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც უტყუარად დაადასტურებდა ადმინისტრაციულ პასუხისმგებებაში მიცემული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის ფაქტს. ყოველგვარი ეჭვი კი უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ“.

უფლებამოსილი გამოსცეს პროსტიტუციის შემთხვევებზე ოქმი (თუ არ ახორციელებს პირის დაკავებას); სასამართლო დადგენილებები პროსტიტუციის ფაქტზე სახდელის დაკისრების თაობაზე დაუსაბუთებელია - არ მოიცავს სამართალდარღვევის არსის აღწერას და არ არის გამყარებული ფაქტის დამადასტურებელი საკმარისი მტკიცებულებებით.

გ. სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის კანონიერი მოთხოვნის დაუმორჩილებლობა (სასკ, მუხლი N173)

ი. სამართალდარღვევის გამოვლენის სტატისტიკა

სექსმუშაკების განცხადებით,¹⁰³ პროსტიტუციის აღსაკვეთად მათ ხშირად უფარდებენ პასუხისმგებლობას არა პროსტიტუციის მუხლის, არამედ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის კანონიერი მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობის გამო (სასკ, მუხლი N173). ეს შესაძლოა გამომდინარეობდეს იქიდან, რომ პროსტიტუციის განმარტება ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში არ არსებობს და პროსტიტუციისთვის ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის შეფარდება ზემოთ აღწერილ პრობლემებს უკავშირდება.

სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის კანონიერი მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობა, მისი სიტყვიერი ან სხვა სახის შეურაცხყოფა იწვევს ჯარიმას 250 ლარიდან 2000 ლარამდე ან ადმინისტრაციულ პატიმრობას 15 დღემდე.¹⁰⁴ შესაბამისად, სასკ-ის 173-ე მუხლით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა უფრო მძიმეა (ითვალისწინებს ჯარიმის უფრო დიდ ოდენობას და ადმინისტრაციულ პატიმრობას), ვიდრე პროსტიტუციისთვის (სასკ, მუხლი N173³) გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა.

მსგავსი ფაქტების იდენტიფიცირებისა და მათზე სამართალწარმოების ადეკვატურობის შესწავლის მიზნით, კვლევის ფარგლებში მოხდა პირველი ინსტანციის სასამართლოებიდან სასკ-ის 173-ე მუხლზე დაყრდნობით მიღებული დადგენილებები გამოთხოვა, სადაც სამართალდარღვევი არის ქალი:

- ✓ 2013-2017 წლებში ბათუმის საქალაქო სასამართლომ განიხილა 57 საქმე;¹⁰⁵
- ✓ 2010-2017 წლებში (2017 წლის მაისის მდგომარეობით) თბილისის საქალაქო სასამართლომ განიხილა 421 საქმე;¹⁰⁶
- ✓ 2013-2017 (2017 წლის ივნისის მდგომარეობით) წლებში ზუგდიდის რაიონულმა სასამართლომ განიხილა 15 საქმე;¹⁰⁷
- ✓ 2016-2017 (2017 წლის ივნისის მდგომარეობით) წლებში გორის რაიონულმა სასამართლომ განიხილა 8 საქმე;¹⁰⁸
- ✓ 2016-2017 (2017 წლის ივნისის მდგომარეობით) წლებში თელავის რაიონულმა სასამართლომ განიხილა 3 საქმე.¹⁰⁹

103 საიას მიერ თბილისში, 2016 წლის მარტში, ჩატარებული ფოკუს ჯგუფი სექსმუშაკ ქალებთან.
 104 სასკ-ის 173-ე მუხლის სრული ითვალისწინებს შემდეგს: სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის, სამხედრო მოსამსახურის, სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახურის თანამშრომლის, აღსრულების პოლიციელის ან სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მოსამსახურის ან მასთან გათანაბრებული პირის კანონიერი განკარგულებისადმი ან მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობა, ან ამ პირის სიტყვიერი შეურაცხყოფა ან/და მის მიმართ სხვა შეურაცხყოფელი ქმედების განხორციელება (გარდა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული შემთხვევისა) –გამოიწვევს დაჯარიმებას 250 ლარიდან 2000 ლარამდე ან ადმინისტრაციულ პატიმრობას 15 დღემდე ვადით.
 105 ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის 30 ივნისის წერილი N407გ/კ.
 106 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის 22 ივნისის წერილი N3-086/1977239.
 107 ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 26 ივნისის წერილი N449, რომლითაც მოგვანოდა გემოსხენებული 15 საქმე.
 108 გორის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 30 ივნისის წერილი Nგ/ფ 7887.
 109 თელავის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 26 ივნისის წერილი N407.

ii. სასამართლოს დადგენილებების ანალიზი

კვლევის ფარგლებში, გაანალიზდა ზემოხსენებული სასამართლოებიდან მოწოდებული 32 დადგენილება, რომლებიც 173-ე მუხლს ეხება (სამართლდამცავი ორგანოს თანამშრომლის კანონიერი მოთხოვნის დაუმორჩილებლობა).¹¹⁰ ყველა შემთხვევაში ადმინისტრაციულ სახდელდადებული არის ქალი.

აღნიშნული დადგენილებებიდან არც ერთი არ მოიცავს ინფორმაციას იმ პირის სტატუსზე (სექს-მუშაკი), რომელიც არის ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩამდენი. არც დადგენილებებში აღწერილი ფაქტობრივი გარემოებები იძლევა იმის დადგენის შესაძლებლობას, რომ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შეფარდება მოხდა სექსსამუშაოს კონტექსტში. მაგ. ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის აღწერაში, ხშირ შემთხვევაში, მხოლოდ ის არის აღნიშნული, რომ პირმა კონკრეტულ ადგილას და დროს საპატრულო პოლიციის თანამშრომლებს მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა, გამოხატა უპატივცემულობა პოლიციელის მიმართ ან არ დაემორჩილა პოლიციის თანამშრომელთა კანონიერ მოთხოვნას, დაეცვა საზოგადოებრივი წესრიგი.¹¹¹

ამის მიუხედავად, რიგ დადგენილებებში გამოვლინდა ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებიც იძლევა იმის ვარაუდის საფუძველს, რომ სამართალდარღვევა ჩადენილია ისეთ გარემოებებში, რომლებიც პროსტიტუციის კონტექსტის მსგავსია. მაგ., გორის რაიონული სასამართლოს რამდენიმე შემთხვევაზე აქვს გამოტანილი დადგენილება სასკ-ის 166-ე (წვრილმანი ხელიგნობა) და 173-ე მუხლებზე დაყრდნობით, განმეორებად ქმედებებზე. გორის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 19 ივლისის დადგენილებით ადმინისტრაციული პატიმრობა შეეფარდა ზემოაღნიშნულ მუხლებზე 15-ჯერ ადმინისტრაციულ სახდელშეფარდებულ პირს, რომელიც ადმინისტრაციულ პასუხისგებაში სულ 46-ჯერ მიეცა 2007-2016 წლებში. მის მიერ ჩადენილი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა შემდეგნაირად არის აღწერილი: ნასვამმა პირმა ქუჩაში სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენა პოლიციელს. იგი „ხმამალა, უწმანური სიტყვებით ილანძღებოდა, რითაც არღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს. იგი არ დაემორჩილა პოლიციის თანამშრომლების განკარგულებას წესრიგის დაცვასთან დაკავშირებით, გაუნია წინააღმდეგობა და მიაყენა მათ სიტყვიერი შეურაცხყოფა.“¹¹² ზემოაღნიშნულ განმეორებად ქმედებებში სახდელის სახით გამოყენებულია ადმინისტრაციული პატიმრობა 5-დან 14 დღემდე ვადით.

110 ზუგდიდის რაიონული სასამართლო - 15 დადგენილება; გორის რაიონული სასამართლო - 10 დადგენილება; თელავის რაიონული სასამართლო - 3 დადგენილება; თბილისის საქალაქო სასამართლო - 5 დადგენილება.

111 მაგ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს დადგენილება 02.03.2017; თბილისის საქალაქო სასამართლოს დადგენილება, 23.04.2015; ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს დადგენილება, 26.09.2015; ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს დადგენილება, 26.09.2015.

112 გორის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 19 ივლისის დადგენილება. იხ. ასევე გორის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 2 მარტის დადგენილება; გორის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 12 აპრილის დადგენილება; გორის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 25 მარტის დადგენილება; გორის რაიონული სასამართლოს 2016 წლის 9 მარტის დადგენილება.

III.

**სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობა
და მართლმსაჯულების
ხელმისაწვდომობა - ფოკუს ჯგუფების
ანალიზი**

თბილისში, ბათუმში, ზუგდიდში, თელავსა და ქუთაისში 2016 წლის მანძილზე ჩატარებულმა ფოკუს ჯგუფებმა ცხადყო, რომ სექსმუშაკი ქალები¹¹³ სხვადასხვა ფორმის ძალადობასა და დისკრიმინაციას განიცდიან პოლიციელების, კლიენტებისა და საზოგადოების მხრიდან, ხოლო ამ დარღვევებზე მათთვის სამართლებრივი დაცვის საშუალებები არ არის ხელმისაწვდომი. სექსმუშაკებს არ აქვთ ინფორმაცია და არ გამოუყენებიათ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობისგან დაცვის დღეს არსებული მექანიზმები და სერვისები. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ სტამბოლის კონვენციის შედეგად განხორციელებული ცვლილებები, რომლებიც სექსმუშაკებს გენდერული ძალადობისგან დაცვის მექანიზმების გამოყენების შესაძლებლობას აძლევს ნებისმიერ კონტექსტში, ფოკუს ჯგუფების დროს არ იყო ამოქმედებული.

პოლიციის მხრიდან ძალადობა

თბილისში, ბათუმში, ზუგდიდში, თელავსა და ქუთაისში მცხოვრებმა სექსმუშაკებმა აღნიშნეს, რომ ისინი, ან მათი ნაცნობი სექსმუშაკები, რეგულარულად განიცდიან პოლიციის მხრიდან ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ, სექსუალურ ძალადობასა და იძულებას.

მნიშვნელოვან პრობლემად წარმოჩინდა სექსმუშაკებისთვის ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის შეფარდების პრაქტიკა, ხოლო პროსტიტუციის ფაქტის დაუდასტურებლობის შემთხვევაში, სამართალდამცავი ორგანოებისთვის წინააღმდეგობის განწევის გამო ჯარიმების შეფარდება. სექსმუშაკები აცხადებდნენ, რომ სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლისთვის წინააღმდეგობის განწევის გამო მათ უფრო ხშირად აჯარიმებდნენ, ვიდრე პროსტიტუციისთვის. ამგვარი ჯარიმების რაოდენობა რამოდენიმე ასეულ ლარს შეადგენს, რომელთაც სექსმუშაკები ხშირ შემთხვევაში ვერ იხდიან.

უკიდურესად პრობლემურად აღინიშნა პოლიციელების მიერ სექსმუშაკთა იძულება ანაზღაურების გარეშე სექსუალური მომსახურების განწევაზე. ვინაიდან აღნიშნულზე უარის შემთხვევაში სექსმუშაკების მიმართ პოლიცია იყენებს ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობას და შევიწროებას, სექსმუშაკები იძულებიან არიან სექსუალურ მომსახურებაზე დათანხმდნენ. სექსმუშაკების იძულება სექსუალურ მომსახურებაზე უმეტესწილად მაშინ ხდება, როდესაც პოლიციელები ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ არიან. ხელშეუხებლობით და პოლიციის დაცვით სარგებლობენ ასევე ის სექსმუშაკები, რომლებიც პოლიციასთან “თანამშრომლობენ” კლიენტებისთვის ნარკოტიკული საშუალებების ჩადების მეშვეობით, მათ სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემის მიზნით.

ძალადობა კლიენტების მხრიდან და პოლიციის რეაგირება

სექსმუშაკები აღნიშნავენ, რომ ისინი კლიენტებისგან ხშირია ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, სექსუალური, ეკონომიკური ძალადობის, იძულების, შანტაჟისა და ადევნების სხვადასხვა ფორმები. ძალადობის ამ ფორმებისგან დასაცავად სამართლებრივი საშუალებები მათთვის ხელმიუწვდომელი ან არაეფექტურია, ხოლო კლიენტები მოქმედებენ იმ განწყობით, რომ აღნიშნული ქმედებების გამო მათ პასუხს არ აგებინებენ. სექსმუშაკთა მიმართვე პოლიციის მიმართ ძალადობის თაობაზე (რომლებიც უკიდურესად იშვიათია), რეაგირების გარეშე რჩება, ან მოძალადის მიმართ ხდება არაადეკვატურად მსუბუქი სანქციის გამოყენება. შესაბამისად, რჩება შთაბეჭდილება, რომ სამართალდამცავი ორგანოები დისკრიმინაციულად მოქმედებენ და სექსმუშაკთა მიმართ ჩადენილ დანაშაულებს არ აღიქვამენ ისეთი სიმძიმის დანაშაულებად, როგორც იმ დანაშაულებს, რომლებიც ჩადენილია არასექსმუშაკი ქალების მიმართ.

113 კვლევამ 2016 წლის მანძილზე მოიცვა მხოლოდ სისგენდერი სექსმუშაკი ქალები (26 ქალი). კვლევის ფარგლებში არ მომხდარა ტრანსგენდერ სექსმუშაკ ქალთა გამოკითხვა.

კლიენტები სექსმუშაკებზე ფიზიკურად და სექსუალურად ძალადობენ მაშინ, როდესაც სექსმუშაკი არ არის თანახმა სექსუალური მომსახურების კონკრეტულ ფორმაზე (კლიენტი არღვევს წინასწარ შეთანხმებულ პირობებს), როდესაც კლიენტს არ აქვს საკმარისი თანხა მომსახურებისთვის, ან როცა მომსახურების განევა ხდება დაუცველ ან დაუსახლებელ ადგილას.

ბათუმში მცხოვრები სექსმუშაკები, რომლებიც მომსახურებას უწევენ როგორც ეროვნებით ქართველ, ისე თურქ მამაკაცებს, აღნიშნავენ, რომ ძალადობის შემთხვევები და ღირსების შემლახველი მოპყრობა ეროვნებით ქართველი მამაკაცებისგან უფრო ხშირია.

სექსმუშაკების მიმართვიანობა პოლიციის მიმართ უკიდურესად დაბალია, ვინაიდან სექსმუშაკებს არ აქვთ ნდობა სამართალდამცავი ორგანიზების მიმართ და ასევე შიშობენ, რომ სამართლებრივი საშუალებების გამოყენების შედეგად მათი სტატუსი შეიძლება გამჟღავნდეს. აღნიშნული განპირობებულია ერთის მხრივ იმ ფაქტორით, რომ პოლიცია მათ უმეტესწილად ევლინება მოძალადედ და არა მათი უფლებების დამცველად, ხოლო მეორე მხრივ მათი ან მათი ნაცნობების ნეგატიური გამოცდილების გამო სექსმუშაკთა მიმართ დანაშაულების (მათ შორის პროსტიტუციასთან დაკავშირებული დანაშაულების) გამოძიებაზე. სექსმუშაკები ასევე იკავებენ თავს მიმართონ პოლიციას იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს პროსტიტუციასთან დაკავშირებული სისხლის სამართლის დანაშაულების გამოაშკარავების საფრთხე, რაც მათ დააზარალებს (მაგ. პროსტიტუციისთვის ფართის გადაცემისთვის იმ პირის პასუხისგებაში მიცემის შესაძლებლობა, რომლისგანაც ქირაობენ ბინას).

სექსმუშაკები აღნიშნავენ, რომ კლიენტების ან პოტენციური კლიენტების მხრიდან მათ მიმართ ძალადობის შემთხვევაში პოლიციას უმეტესწილად არ მიმართავენ, თუ ისინი არ სარგებლობენ პოლიციის მფარველობით (რაც თავის მხრივ განპირობებულია სექსმუშაკების თანამშრომლობით პოლიციელებთან უკანონო ქმედებების ჩადენაში ან პოლიციელთათვის ანაზღაურების გარეშე სექსუალური მომსახურების განევათ). პოლიციას მხოლოდ იმ შემთხვევაში იძახებენ, თუ კლიენტი ფსიქოლოგიური ძალადობისა და შეურაცხყოფიდან ფიზიკურ ძალადობაზე გადადის. მიუხედავად იმისა, რომ ფიზიკური ძალადობა სისხლის სამართლის დანაშაულია, პოლიციის მიერ მიღებული ზომა მოძალადის სექსმუშაკიდან განცალკევებაა და აღნიშნულ დანაშაულებზე მოძალადეთა პასუხისგებაში მიცემა არ ხდება. სექსმუშაკები ასევე აცხადებენ, რომ იმ შემთხვევაშიც, თუ დანაშაული სრულებით არ უკავშირდება სექსმუშაკთა მიმართ ძალადობას (მაგ. კლიენტმა სექსმუშაკს მოპარა მობილური ტელეფონი), პოლიცია ასეთი საქმის გამოძიებას დისკრიმინაციული მოტივით უგულისყუროდ ეკიდება, ვინაიდან დაზარალებულ პირს სექსმუშაკი წარმოადგენს. სექსმუშაკებმა ფაქტობრივად ვერ გაიხსენეს მათ მიმართ ჩადენილი ძალადობის გამო დამნაშავის პასუხისგებაში მიცემის შემთხვევა, გარდა ძალადობის უკიდურესი ფორმის - სექსმუშაკის მკვლელობის - შემთხვევისა.

სექსმუშაკის დაშანტაჟების მიზნით ხშირია ასევე კლიენტების მხრიდან მათი პერსონალური მონაცემების გავრცელების მექარა ან მონაცემების გავრცელება, მათ შორის ინტერნეტ საშუალებებით.

ბათუმში მცხოვრები ზოგიერთი სექსმუშაკის თანახმად, 2012 წლამდე პოლიცია მეტი გულისხმიერებით ეკიდებოდა მათ მიმართ ჩადენილ დანაშაულებს, ვიდრე დღეს. შესაბამისად, სექსმუშაკები ცდილობენ თავად იპოვონ გამოსავალი ძალადობის შემთხვევაში და თავის დასაცავად ხშირად მოძრაობენ ცრემლსადენით, შპრიცითა და “დუბინკით” შეიარაღებული.

ოჯახში ძალადობა და საზოგადოების დამოკიდებულება

სექსმუშაკთან ნაწილი აღნიშნავენ, რომ სექსსამუშაოში ჩართო მას შემდეგ, რაც ოჯახში

ძალადობას განიცდიდა მეუღლის მხრიდან. სექსმუშაკები ამბობდნენ, რომ ხშირად ოჯახში ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ძალადობას განიცდიან იმ შემთხვევაში, თუ ოჯახის წევრები მათი სტატუსის შესახებ გაიგებენ. აღნიშნული საქმიანობის გამო ოჯახის წევრები ზოგჯერ მათ ატოვებინებენ საცხოვრებელ სახლს. სექსმუშაკებმა აღნიშნეს ასევე ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის შემთხვევების, ასევე მათი ნივთების დაზიანების თაობაზე პარტნიორებისგან, რომლებთანაც თანაცხოვრებაში იმყოფებიან.

სექსმუშაკები აღნიშნავენ, რომ სრულებით დაუცველი არიან საზოგადოების მხრიდან სტიგმის, დისკრიმინაციული დამოკიდებულებისა და აგრესიისგან. ერთ-ერთი სექსმუშაკის თანახმად, საზოგადოება მათ რიყავს და აღიქვმს, როგორც ნივთს. ვინაიდან სექსმუშაკებს რცხვენიათ თავიანთი საქმიანობის და საზოგადოება განსჯის მათ, ისინი ვერ დადიან საზოგადოების თავშეყრის ადგილებში და ოჯახისა და ნათესავების მნიშვნელოვან მოვლენებზე, როგორცაა ქორწილი, დაბადების დღე ან დაკრძალვა. ისინი ასევე არ კონტაქტობენ თავიანთი შვილების მეგობრებთან და ერიდებიან მათთან ერთად საზოგადოებრივ სივრცეში გამოჩენას, რადგან შიშობენ, რომ დაექვემდებარებიან შეურაცხმყოფელ კომენტარებს ადამიანებისგან, რომლებმაც მათი სტატუსის შესახებ იციან.

სექსსამუშაოში ჩართვისა და ამ საქმიანობაში დარჩენის მიზეზები

გამოკითხულ სექსმუშაკთა უდიდესი უმეტესობა ყველა ქალაქში აცხადებდა, რომ პროსტიტუციაში ჩაერთო უკიდურესი ეკონომიკური სიდუხჭირის გამო თავისი შვილებისა და თავისი ფიზიკური გადარჩენის მიზნით. თუმცა, პროსტიტუციით მათ მაინც ვერ შეძლეს თავი დაეღწიათ სიღარიბისთვის. მათთვის ძირითადი პრობლემა პროსტიტუციის დროს დაცვის მექანიზმების არქონაა. სექსმუშაკთა ნაწილი პროსტიტუციაში ჩართო მას შემდეგ, რაც გახდა მეუღლის მხრიდან ოჯახში ძალადობის ან ტრეფიკინგის მსხვეპლი, მათ შორის ტრეფიკინგის მსხვერპლი თურქეთში.

დასკვნა და რეკომენდაციები

სექსმუშაკ ქალთა მიმართ ძალადობისა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის შესახებ კვლევამ ცხადყო, რომ პროსტიტუციასთან მიმართებით ყველა სახის საკანონმდებლო ნორმისა და პრაქტიკის ანალიზი უნდა მოხდეს ქალთა მიმართ გენდერული ძალადობისა და ინტერსექციური დისკრიმინაციის კონტექსტის გათვალისწინებით. სტრუქტურული უთანასწორობა, რომელსაც სექსმუშაკები განიცდიან თავიანთი გენდერის, მარგინალიზებისა და სოციალური სტატუსის გამო გავლენას ახდენს სექსმუშაკთა გადაწყვეტილებაზე, ჩაერთონ და დარჩნენ პროსტიტუციაში, ხოლო რეპრესიული კანონმდებლობა ზღუდავს მათ ხელმისაწვდომობას ძალადობისგან დაცვის საშუალებებზე.

კვლევის ფარგლებში ჩატარებულმა ფოკუსჯგუფებმა გამოავლინა, რომ გარდა გენდერული ძალადობისა და მრავალი ნიშნით დისკრიმინაციისა, სექსმუშაკები განიცდიან სტიგმასა და მარგინალიზებას სექსსამუშაოს გამო. სტიგმატიზება და სექსსამუშაოს ადმინისტრაციული წესით დასჯა ხშირად იძულებულს ხდის სექსმუშაკებს იმუშაონ დაფარულად და საფრთხის შემცველ გარემოში, სადაც რესურსებსა და სახელმწიფოში არსებულ დაცვის მექანიზმებზე ფაქტობრივად ხელი არ მიუწვდებათ.

სექსმუშაკები განიცდიან ძალადობის სხვადასხვა ფორმებს სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებისგან, რაც არის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზი იმისა, რომ კლიენტების მხრიდან ძალადობის შემთხვევებში ისინი სამართალდამცავ ორგანოებს არ მიმართავენ. სამართალდამცავი ორგანოების თვითნებობის შესაძლებლობას კი რეპრესიული, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციული კანონმდებლობა და სექსმუშაკთა მიმართ ჩადენილი დანაშაულებისთვის დაუსჯელობა განაპირობებს. ფიკუს ჯგუფებმა ასევე ცხადყო, რომ სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლები დისკრიმინაციულად მოქმედებენ და სექსმუშაკთა მიმართ ჩადენილ დანაშაულებს არ აღიქვამენ ისეთივე სიმძიმისა და სერიოზულობის დანაშაულად, როგორც დანაშაულებს ჩადენილს სხვა ქალთა მიმართ.

შესწავლილმა სასამართლო დადგენილებებმა პროსტიტუციისთვის ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრების თაობაზე გამოავლინა სასკ-ის მთელი რიგი პროცედურული ხარვეზები სექსმუშაკებისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრების პროცესში და სასამართლოს დადგენილებების არასაკმარისი დასაბუთება, რაც ქმნის არსებული კანონმდებლობის სექსმუშაკთა მიმართ უკანონო, თვითნებური და დისკრიმინაციული გამოყენების საფრთხეს. აღნიშნულს დიდწილად განაპირობებს პროსტიტუციის ადმინისტრაციული წესით დასჯადობა სექსმუშაკთა მიმართ, ასევე კანონმდებლობაში პროსტიტუციის განმარტებისა და პროსტიტუციისთვის ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის გამოცემაზე პასუხისმგებელი ორგანოს არარსებობა.

სექსმუშაკთა გენდერული ძალადობისგან დასაცავად და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფისთვის სისტემური ცვლილებების გატარება არის საჭირო საკანონმდებლო, პოლიტიკისა და პრაქტიკის დონეზე, რათა მოხდეს პროსტიტუციით განპირობებული ადამიანის უფლებათა დარღვევების აღმოფხვრა, მათ ძირეულ მიზეზებთან ბრძოლა და ქალებისთვის არსებითი თანასწორობის უზრუნველყოფა.

რეკომენდაციები:

საქართველოს პარლამენტს

- ✓ მოხდეს სასკ-დან 1723 მუხლის (პროსტიტუცია) ამოღება სექსმუშაკების მიმართ გენდერული ძალადობის საფრთხის შემცირებისა და მათთვის მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით;
- ✓ პირის (მათ შორის არასრულწლოვნის) პროსტიტუციაში ჩაბმა სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამის თავში გადატანის მეშვეობით, უნდა განისაზღვროს, როგორც ადამიანის უფლებების ან სქესობრივი თავისუფლების/ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. თუ დანაშაული არასრულწლოვნის მიმართ არის ჩადენილი (სსკ 253.2), დაცვის ობიექტი უნდა იყოს თვით არასრულწლოვანი და არა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა ან მორალი.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, მთავარ პროკურატურასა და საერთო სასამართლოებს

- ✓ მოხდეს სამართალდამცავი ორგანოების მიერ სექსმუშაკების მიმართ უფლებამოსილების გადამეტების, გენდერული ძალადობისა და სხვა სახის დანაშაულების ეფექტური გამოძიება და დასჯა;
- ✓ შეწყდეს პროსტიტუციის აღსაკვეთად სექსმუშაკებისთვის სამართალდამცავი ორგანოს კანონიერი მოთხოვნის დაუმორჩილებლობის გამო ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრების თვითნებური პრაქტიკა;
- ✓ სახელმწიფომ უზრუნველყოს სექსმუშაკების მიერ ძალადობისგან დაცვის მექანიზმების გამოყენების მონიტორინგი (სისხლისსამართლებრივი და ადმინისტრაციული მექანიზმები) და აწარმოოს სათანადო სტატისტიკა, მათ შორის სექსმუშაკების მიმართ დანაშაულის ჩადენისთვის პასუხისმგებაში მიცემის სტატისტიკა;
- ✓ სახელმწიფომ უზრუნველყოს სექსმუშაკთა ძალადობისგან დაცვა და მათთვის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის გაზრდა სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენელთა და მოსამართლეთა გადამზადების მეშვეობით. ტრენინგები უნდა მოიცავდეს სექსმუშაკთა მიმართ ინტერსექციური დისკრიმინაციის ანალიზს და მათთვის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ბარიერებს;

საქართველოს მთავრობას

- ✓ სექსმუშაკთა ძალადობისგან დაცვა და მათი ადამიანის უფლებების (მათ შორის სოციალური და ეკონომიკური უფლებების) უზრუნველყოფა უნდა გახდეს ადამიანის უფლებათა სამთავრობო სამოქმედო გეგმათა ნაწილი. გეგმა, სხვა საკითხებთან ერთად, უნდა ითვალისწინებდეს სახელმწიფოს მიერ გასატარებელ ღონისძიებებს, რათა მძიმე სოციალური ფონი არ გახდეს ქალებისთვის პროსტიტუციაში ჩართვის განმაპირობებელი ფაქტორი;
- ✓ CEDAW-ს რეკომენდაციების შესაბამისად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს მხარდაჭერა ქალებისთვის, რომელთაც სურთ პროსტიტუციის შეწყვეტა და უზრუნველყოს ისინი შესაბამისი ტრენინგებით და სხვა სახის სერვისებით თავის რჩენის ალტერნატიული საშუალებების მოსაძებნად;
- ✓ სახელმწიფომ უზრუნველყოს სექსმუშაკთა თემში სამართლებრივი დაცვის მექანიზმებზე ცნობიერების ამაღლება
- ✓ გენდერული თანასწორობის შესახებ განათლების მეშვეობით სახელმწიფო უნდა ებრძოდეს ქალის სექსუალურ ობიექტივიზაციას, როგორც პროსტიტუციაზე მოთხოვნის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამომწვევ მიზეზს;
- ✓ სექსმუშაკების თაობაზე ყველა გადაწყვეტილების მიღება უნდა მოხდეს მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კვლევებისა და სექსმუშაკთა თემთან მჭიდრო კონსულტაციების შედეგად. გადაწყვეტილების მიღებისა თუ პოლიტიკის ფორმირების დროს სექსმუშაკთა ადამიანის უფლებების დაცვა უნდა იყოს ამოსავალი პრინციპი.